

Innhold

1.	Leders beretning	1
2.	Introduksjon til virksomheten og nøkkeltall	4
2.1	Samfunnsoppdrag og mål.....	4
2.2	Organisering og ledelse	7
2.3	Nøkkeltall årsregnskap	8
2.4	Virksomhetsspesifikke nøkkeltall	9
3.	Aktiviteter og resultater.....	10
3.1	Evaluering av oppnådde mål	10
3.2	Ressursbruk	12
3.3	Dagligvare	13
3.4	Digitale markeder	17
3.5	Drivstoff	20
3.6	Markedsovervåking i krisetid.....	22
3.7	Kartellavdekking / ulovlig samarbeid	24
3.8	Misbruk av dominans	27
3.9	Fusjonskontroll	29
3.10	Pådriver for konkurranse.....	32
3.11	Internasjonalt arbeid	34
3.12	Konkurransesfaglig forskning og utredning	35
4.	Styring og kontroll i virksomheten.....	36
4.1	Overordnet vurdering av styring og kontroll i virksomheten.....	36
4.2	Covid-19.....	37
4.3	Bemanning.....	38
4.4	Inkludering, mangfold og likestilling.....	39
4.5	Bruk av kommunikasjonstjenester	43
4.6	Sikkerhet og beredskap	43
4.7	Digitalisering	45
5.	Vurdering av framtidutsikter	47
6.	Årsregnskap	49
	Vedlegg 1 - Det alminnelige prisreguleringsfondet - Årsregnskap.....	59
	Vedlegg 2 - Det alminnelige prisreguleringsfondet - Rapportering på prosjekter	62

1. Leders beretning

Covid-19 har hatt stor betydning for vårt arbeid i 2020. Som mange andre organisasjoner har vi fra mars 2020 i stor grad benyttet hjemmekontor. Men til tross for covid-19, har vår aktivitet vært høy i året som har gått. I løpet av det siste året har vi kommet med tre vedtak og to varsler i etterforskningssaker, og lagt ned forbud mot en foretakssammenslutning. Vi har også vedtatt eller varslet gebyrer i tre saker som omhandler mangelfull/feilaktig informasjon om fusjoner og oppkjøp. Våre varsler og vedtak har berørt alt fra dagligvarer og drivstoff til boligalarm, bøker, transporttjenester, øl til serveringssteder og digitale plattformer. Vi har påpekt konkurranseskadelige reguleringer og gitt innspill til hvordan nye reguleringer kan utformes slik at de fremmer og ikke begrenser konkurranse. Til tross for at covid-19 har fått mye oppmerksomhet, har vårt arbeid fått stor synlighet i 2020. Det gjelder særlig markedene for dagligvarer, bøker og drivstoff. Vi har vært mer aktiv enn noen gang når det gjelder publisering av innlegg og kronikker, og vi lanserte tidlig i 2020 konkurransepodden. Antall medieoppslag og en spørreundersøkelse blant konkurranserettsadvokater viser at vi har blitt mer synlige i 2020, og det øker effektene av vårt arbeid; flere vil følge konkurranseloven, til fordel for forbrukere.

Det oppstod spesielle utfordringer for næringslivet da pandemien førte til nedstenging av samfunnet. Helt i tråd med det andre EU/EØS-land gjorde, opprettet vi en arbeidsgruppe for å gi uformell veiledning til bedrifter og bransjeforeninger om hva de kan samarbeide underi denne krisen. Vi etablerte også en arbeidsgruppe som fulgte med på hvorvidt enkelte bedrifter utnyttet situasjonen til å ta uvanlig høye priser. Vi undersøkte særskilt priser på munnbind, og fant at prisøkningene til forbruker våren og tidlig sommer 2020 kunne forklares med høyere importpriser. En bransjeforening etterforskes for mulig ulovlig prissamarbeid nå under pandemien. Dessuten har vi videreført og utvidet overvåkingen av luftfart. I tillegg til SAS og Norwegian er nå også Wizzair underlagt plikt til å rapportere markedsinformasjon til oss. Covid-19 har gjort det krevende å gjennomføre bevissikring.

– Til tross for covid-19, har vi lyktes med å være svært aktive i 2020. Vi har kommet med mange ulike typer varsler og vedtak i et stort antall markeder, og vi har brukt enda mer av vårt virkemiddelapparat enn tidligere.

Lars Sjørgard,
konkurransedirektør

Vi har imidlertid utarbeidet en retningslinje for smittevernregler for bevis-sikring, og gjennomførte i høst en bevis-sikring i markedet for sjøtransport. Gjennom våre aktiviteter har vi forebygget at framtidig konkurranse i markeder ble svekket som følge av prissamarbeid eller annen konkurranseskadelig adferd.

Det har kommet inn noen færre fusjonsmeldinger enn vanlig og det har vært færre konkurser, men vi har fulgt nøye med endringer i allerede konsentrerte markeder. Vi har pålagt meldeplikt samt undersøkt nøye fusjoner og oppkjøp der det var tvil om konkurransen ville blitt svekket.

I løpet av 2020 har vi brukt enda mer av vårt virkemiddelapparat enn tidligere. For første gang har vi fattet vedtak i etterforskningsaker der vi avslutter saken under forutsetning av at selskaper forplikter seg til å endre adferd (kalt av-hjelpende tiltak). Ringnes var mistenkt for å opptre på en måte som stengte ute konkurrenter fra å levere øl til serveringssteder, hvilket kan være i strid med forbudet mot misbruk av dominans. De forpliktet seg til å endre praksis slik at utesteder i større grad står fritt til å ta inn andre leverandører av øl. Circle K og YX ble mistenkt for at publisering av veiledende listepriiser la til rette for parallelle nasjonale prisløft, hvilket kan være i strid med forbudet mot ulovlig samarbeid. De to selskapene forpliktet seg til å avslutte sin praksis med å publisere veiledende listepriiser på sine nettsider. Allerede i slutten av 2020 ser vi at prismønsteret er endret. Bevisste forbrukere kan spare penger ved å handle på riktig tidspunkt, og slik adferd kan samtidig forbedre konkurransen i markedet.

Vi har i 2020 sanksjonert brudd på prosessuelle regler. For første gang har vi grepet inn mot brudd på opplysningsplikten. Norgesgruppen er ilagt et gebyr på 20 millioner kroner for å ikke ha opplyst tilsynet om kjøp av et butikklokale. Vygruppen ble ilagt et gebyr på 7,5 millioner kroner for å ha gitt uriktige opplysninger i melding om foretakssammenslutning. Begge sakene er anket inn til Konkurranseskjennemnda.

I 2020 avsluttet vi etterforskningen av markedet for boligalarmmarkedet. Selskapene Verisure og Sector Alarm ble ilagt henholdsvis 766 og 467 millioner kroner for markedsdeling, som er et alvorlig brudd på forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid. Dette illustrerer at brudd på forbudsbestemmelsene i konkurranse-loven kan få store konsekvenser for selskapet, da det kan få opptil 10 prosent av årlig omsetning i gebyr.

Vi har også varslet høye gebyrer i bokmarkedet og dagligvaremarkedet, henholdsvis 0,5 og 21 milliarder kroner i hver av næringene, for det som etter en foreløpig vurdering er ulovlig samarbeid. Vi fikk medhold i lagmannsretten for vårt vedtak om ulovlig samarbeid i form av ulovlig boikott i bokmarkedet, og denne saken er anket til Høyesterett. Disse sakene har gjort både konkurranseregelverket og viktigheten av god konkurranse for forbrukere synlige. Vår spørreundersøkelse blant konkurranserettsadvokater viser at flere næringslivsaktører stanser, endrer eller skrinlegger avtaler som kan være

konkurranseskadelige. Dette gjelder i mange tilfeller samarbeid av den typen vi har sanksjonert, hvilket viser at vårt arbeid har effekter utover den direkte effekten i markedet vedtaket berører.

Dagligvare har vært et prioritert område også i 2020. Den nevnte saken, med 21 milliarder kroner i varslede gebyrer, omhandler graden av konkurranse og mulig ulovlig samarbeid mellom de tre store kjedene. I tillegg har vi gjennom hele 2020 etterforsket to leverandører og en kjede for om forskjeller i innkjøpspriser er en overtredelse av konkurranseloven. Vi har kartlagt forskjeller i innkjøpspriser, og har igangsatt flere andre prosjekter som skal bidra til å fremme konkurransen i norsk dagligvaresektor. Tilgang og kontroll over lokaler er viktige vilkår for konkurranse i markedet, og vi har sendt påpekninger til både Stavanger og Skien kommune med spørsmål om de legger til rette for at nye aktører kan etablere dagligvarebutikker. Dessuten har tilsynet bidratt aktivt i vårt departements arbeid med stortingsmelding om dagligvarer.

Digitalisering har også vært et prioritert område i 2020. Vi har vedtatt en digitaliseringsstrategi, som fokuserer både på digitalisering av interne prosesser og på analyse av digitale markeder. I vår etterforskning bruker vi i stadig større grad nye digitale verktøy. Det er utlyst to stillinger som data scientists, for i større grad å være i stand til å analysere store datamengder og da særlig vedrørende saker i digitale markeder. I høst publiserte vi en nordisk rapport om digitale plattformer, der vi sammen med de andre nordiske konkurransemyndigheter kom med synspunkter på hvordan EU kan regulere store, digitale plattformer. Vi har kartlagt bruken av såkalte algoritmer – herunder om bedrifter bruker algoritmer i sin prising – blant norske bedrifter, og en rapport ble offentliggjort nå på nyåret. Dessuten har vi grepet inn mot Finn sitt oppkjøp av Nettbil, en aktør med en sterk stilling som har kjøpt opp en utfordrer og der begge tilbyr nettbasert formidling av bruktbiler. Denne saken er anket og behandles av Konkurranseskjennemnda.

I 2021 vil covid-19 fortsatt prege våre arbeidsformer, med betydelig bruk av hjemmekontor. Vi vil også ta med positive lærepunkter fra dette året, herunder hvordan vi kan tilpasse oss raskt til endringer og hvordan vi kan opprettholde nedgang i sykefravær. Vi vil som i 2020 arbeide bredt med mange markeder og ulike typer saker og aktiviteter. Særlig prioriterte områder vil være dagligvarer, digitalisering og kartellavdekking. Vi er i en spennende periode hvor vi har en viktig rolle i å bidra til riktige valg i regulering av markeder i endring. Vi har både nye saker, saker hvor det er varslet eller vedtatt bøter og saker som behandles av klagenemnda og i retten. Den brede saksporteføljen kan utvides ytterligere gjennom digitalisering av våre metoder og andre effektiviseringstiltak. Sammen med utvidet bruk av virkemidler, som vedtak om avhjelpende tiltak, og vår økte synlighet vil effektene av vårt arbeid bli sterke også i fremtiden.

Lars Sørgard
konkurransedirektør

2. Introduksjon til virksomheten og nøkkeltall

2.1 Samfunnsoppdrag og mål

"Konkurranse er et virkemiddel som bidrar til effektiv ressursbruk. Kundene får et bedre tilbud av varer og tjenester, med bedre kvalitet og lavere priser, og konkurranse bidrar også til at norske bedrifter blir mer konkurransedyktige i internasjonale markeder. I henhold til regjeringens langsiktige mål og strategier vil en streng konkurranselovgivning og et effektivt tilsyn fra konkurransemyndighetene gi velfungerende markeder."

Konkurransetilsynets strategiplan 2017-2021

Dette er grunnlaget for Konkurransetilsynets virksomhet. For at markeder skal bli, eller forbli, velfungerende har tilsynet følgende samfunnsoppdrag: **Fremme konkurranse som er til fordel for forbrukere og næringsliv**. Hovedoppgaven framgår også av Tildelingsbrevet 2020, som legger vekt på både håndheving og synlighet. Følgende to oppgaver er essensielle for å oppfylle samfunnsoppgaven:

1. Å håndheve konkurranselovgevingen

Konkurransetilsynet skal håndheve konkurranseloven og EØS-avtalens konkurranseregler. Konkurranseloven forbyr samarbeid som begrenser konkurransen og misbruk av dominerende stilling. Bedrifter har plikt til å melde fusjoner og oppkjøp til tilsynet, og tilsynet kan gripe inn hvis disse er konkurranseskadelige.

2. Å være en pådriver for konkurranse

For å forhindre konkurranseskadelig atferd, blant annet gjennom økt forståelse for *hvorfor* konkurranse er det viktig, må Konkurransetilsynet være tydelig og synlig i offentligheten. En annen viktig del av å være pådriver for konkurranse er knyttet til tilsynets oppgave med å påpeke konkurransebegrensende virkninger av offentlige ordninger og reguleringer samt fremme forslag med sikte på å styrke konkurransen.

Strategiplan

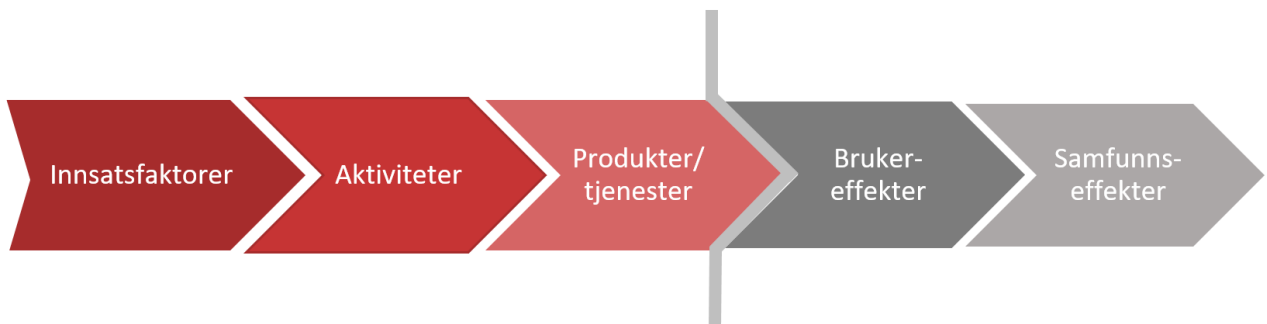
For perioden 2017-21 har Konkurransetilsynet definert fire strategiske mål, med delmål for hvert av dem. Figuren viser strategiplanen i kort form. Årsrapporten viser hvordan tilsynet har oppnådd sine strategiske mål i 2020, og setter aktivitetene og resultatene i et flerårig perspektiv.

Resultatkjede

For å vise sammenhengen mellom ressurser og resultater brukes resultatkjeden fra Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ). Modellen viser hvordan tildelte midler benyttes på ulike aktiviteter for å oppnå mest mulig effekt. Effektene i samfunnet, ved at forbrukere nyter godt av lavere priser og bedre produkter, oppnås gjennom effektene på de som er brukerne, det vil si de gruppene som Konkurransetilsynet direkte påvirker. En viktig brukergruppe er aktører i næringslivet og deres representanter. En annen brukergruppe er politikere og lovgivere, som vi ønsker å gi god forståelse for hvordan reguleringer kan fremme eller skade konkurransen.

Det er utfordrende å måle effektene på brukere og samfunnet. Relasjonen mellom aktivitetene og samfunns effektene er ikke entydige. Noen effekter merkes bare gradvis, og de fleste effektene er vanskelige å tallfeste. Resultatkjeden er likevel en nyttig modell for å synliggjøre sammenhengen mellom innsatsfaktorer, aktiviteter og resultater, som beskrives mer detaljert per sakstype i årsrapportens del 3. På denne siden vises modellen i kortform, og på neste siden er modellen spesifisert for Konkurransetilsynets virksomhet.

INNSATSAKTIVITETER

Konkurransetilsynet mottar offentlige midler for å utføre sitt samfunnsoppdrag. I 2020 ble tilsynet tildelt 122 MNOK. Våre ansatte er vår viktigste ressurs. I 2020 arbeidet disse til sammen 96,8 årsverk, og 77,5 prosent av de tildelte midlene gikk til lønn.

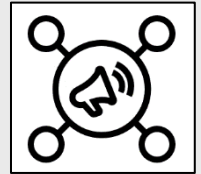
AKTIVITETER

Våre medarbeidere passer på at foretak ikke samarbeider på en måte som begrenser konkurransen. Vi henter inn informasjon om markeder, og analyserer om foretak konkurrerer på en lovlig måte og til fordel for oss forbrukere. Tilsynet vurderer mottatte tips om klager om mulige lovbrudd, og veileder foretak og advokater i konkurransereguleringen. Tilsynet vurderer også om oppkjøp eller fusjoner kan gjennomføres uten at konkurransen begrenses. Vi vurderer ca. 100 fusjonsmeldinger årlig, og er en aktiv overvåker av markedsutviklinger. Tilsynet vurderer også om eksisterende og foreslåtte endringer i rammeverket påvirker konkurransen på en uheldig måte. Årlig vurderer tilsynet om det skal inngis høringsuttalelse i om lag 120 offentlige høringer.

PRODUKTER / TJENESTER

Konkurransetilsynet griper inn når foretak bryter konkurranseloven. Lovbrudd skal sanksjoneres raskt og effektivt. Ved overtredelse av lovens forbudsbestemmelser kan tilsynet ilegge overtredelsesgebyr og personstraff, samt pålegge foretak å stanse eller endre avtaler som hindrer konkurranse. Oppkjøp eller fusjoner som skader konkurransen kan tilsynet stanse. Foretak kan også komme med forslag til å endre planer om oppkjøp og fusjoner i samråd med tilsynet. Vi er aktive og synlige i forskjellige markeder og med mange typer saker, for å vise at konkurransereglene er omfattende og gjelder alle næringer. Tilsynet er synlig i offentligheten blant annet gjennom kronikker, høringsuttalelser, uttalelser i media og foredrag. Vi sier fra når reguleringer i et marked bør endres for å sørge for at virksomheter kan konkurrere bedre.

BRUKEREFFEKTER

Når foretak konkurrerer på en lovlig måte, bruker de sine ressurser på å tilby det som er best for forbrukerne. De forsøker å utnytte råvarer, kapital, arbeidskraft og transportsystemer effektivt og hensiktsmessig. Aktørene i næringslivet vil ha større insentiv til å tenke innovasjon og tilpasse produktene sine til det som kundene etterspør. Produkter og tjenester blir billigere, eller av bedre kvalitet. Gjennom Konkurransetilsynets vedtak minnes aktører i næringslivet på hvor viktig det er å følge konkurranseloven. Den preventive effekten vises ved at aktørene vil unngå risikoen for bøter, omdømmetap, erstatningskrav, personlige bøter og fengselsstraff. Tilsynets mål er at foretak skal få bedre forståelse for hva som er lovlig og hva som er ulovlig samarbeid. Selskap kan tipse tilsynet om avtaler de mener kan være skadelig for konkurransen, også hvis de selv er en del av dem. Gjennom å si fra vil de kunne få redusert eller ingen straff. Politikere og lovgivere forstår bedre hvordan reguleringer kan fremme eller skade konkurransen, og vil ta hensyn til dette ved endringer i regelverk.

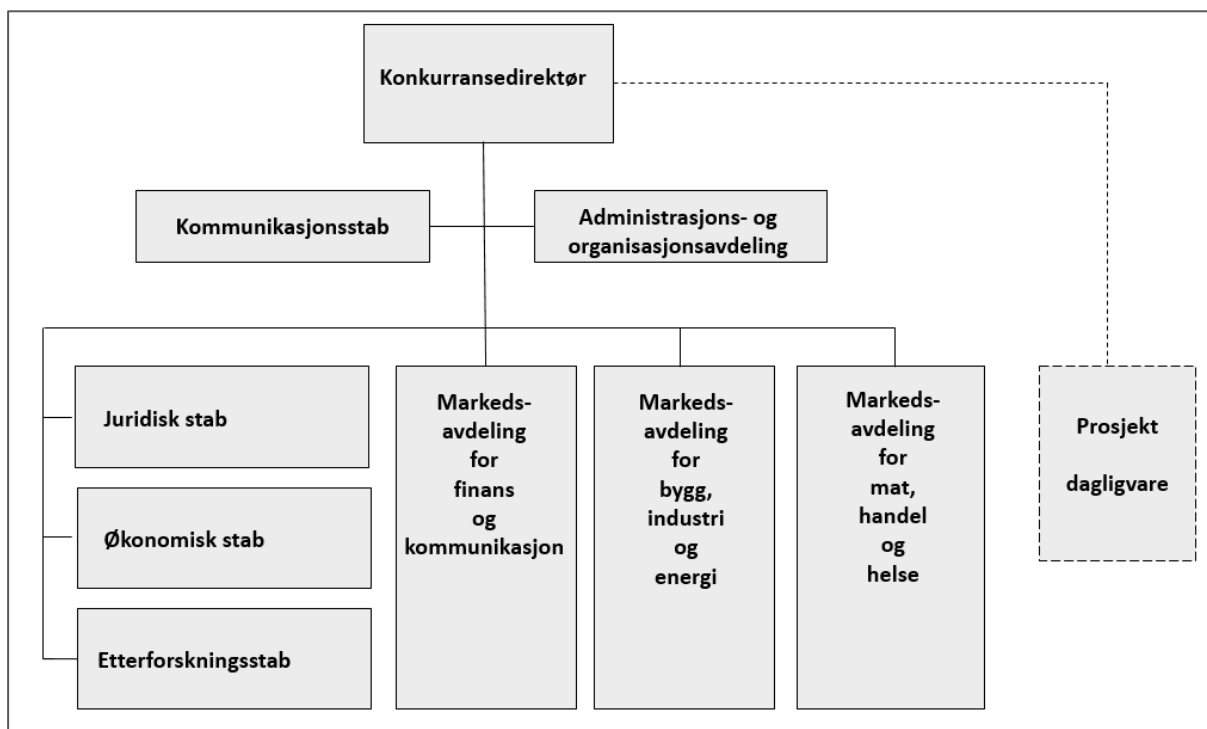
SAMFUNNSEFFEKTER

De konkurranseproblemene vi har tatt opp skal lede til en endring som er til fordel for forbrukere og næringsliv. Foretak yter best i et fritt og uavhengig næringsliv uten særbehandling eller konkurransehindrende avtaler, med fri flyt av varer og tjenester og fri tilgang til markedene. Konkurranse har en positiv effekt på innovasjon, sysselsetting og produktivitet, som kommer samfunnet til gode. Offentlige og private aktører konkurrerer bedre på konkurranseutsatte varer og tjenester, og det er mindre økonomisk kriminalitet. Norske virksomheter er mer konkurransedyktige i internasjonale markeder. Ved offentlige anbudskonkurranser utnyttes offentlige midler bedre. Det offentlige kan tilby bedre varer og tjenester som ikke er dyrere enn nødvendig. Konkurransetilsynets arbeid i alle disse markedene gir deg, gjennom skattepengene du betaler, bedre utvalg, flere og bedre produkter og tjenester til en rimeligere penge.

2.2 Organisering og ledelse

Konkurransetilsynet er organisert med tre markedsavdelinger. Ansvarsområdene for de tre markedsavdelingene fremgår av organisasjonskartet under. Videre har tilsynet tre fagavdelinger med spesialistkompetanse på henholdsvis konkurranserett, konkurranseøkonomi og etterforskning, samt en kommunikasjonsstab og en administrasjons- og organisasjonsavdeling. Tilsynet mottar en tilleggsbevilgning for å styrke satsingen på dagligvaremarkedet. Pådriverarbeidet i dagligvaremarkedet er siden 2019 organisert i en egen prosjektgruppe. Prosjektleder rapporterer direkte til konkurransedirektøren.

Ledergruppen i Konkurransetilsynet består av konkurransedirektøren Lars Sjørgard, sjeføkonom, juridisk direktør, etterforskningsdirektør, direktørene for de tre ulike markedsavdelingene, i tillegg til kommunikasjonsdirektør, direktør for eksterne relasjoner og administrasjons- og organisasjonsdirektør. Nytt i 2020 er tiltredelse av ny sjeføkonom Jan Yngve Sand. Jan Yngve kommer fra stillingen som professor ved Oslo Met, og har tidligere vært professor ved Universitetet i Tromsø i en årrekke.

Konkurransetilsynet holder til i kontorlokaler i Zander Kaaes gate, sentralt i Bergen.

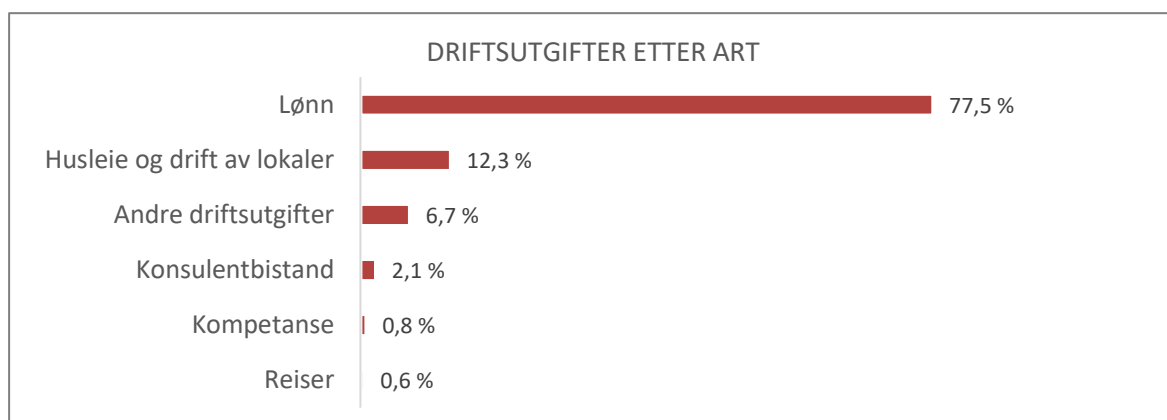
Overordnet departement og klageorgan

Konkurransetilsynet er et statlig forvaltningsorgan, underlagt Nærings- og fiskeridepartementet (NFD), og er sikret uavhengighet ved håndhevingen av konkurranseloven gjennom lovbestemte begrensninger i departementets instruksjonsrett. I 2017 ble det opprettet et nytt uavhengig forvaltningsorgan for å behandle klager over de vedtak og avgjørelser tilsynet fatter i første instans (med unntak av vedtak etter pristiltaksloven): Konkurranseskjemennda. For vedtak fattet før 1.april 2017, gjaldt at NFD behandlet klager på vedtak som ikke gjaldt gebyrer, mens vedtak om overtredelsesgebyr ble overprøvd direkte for domstolene.

2.3 Nøkkeltall årsregnskap

Nøkkeltallene fra tabellene og diagrammet under er basert på definisjoner fra DFØ. Konkurransetilsynet har ingen virksomhet som gir omsetning. Som tabellen under viser, utgjør lønnsutgiftene den største delen av budsjettet, med 77,5 prosent i 2020.

Konkurransetilsynet 091101	2017	2018	2019	2020
Antall utførte årsverk ¹	81,7	86,3	90,9	96,8
Samlet tildeling post 01 (NOK)	113 691 111	112 864 000	123 453 000	121 858 000
Driftsutgifter (NOK)	110 710 793	107 861 312	122 840 124	118 841 515
Utnyttelsesgrad av tildeling	97,5 %	95,7 %	99,5 %	97,6%
Refusjoner lønn (NOK)	3 420 102	4 079 412	3 595 638	3 711 152
Lønnsandel driftsutgifter	66,9 %	74,5 %	72 %	77,5%
Lønnsutgifter pr årsverk (NOK)	906 632	931 089	972 861	952 163

Konkurransetilsynet rekrutterte 16 nye ansatte i 2019, som har resultert i en økning av årsverk i 2020.

Årsverk	2017	2018	2019	2020
Antall utførte årsverk	81,7	86,3	90,2	96,8
Avtalte årsverk ²	95	99	102	109
Antall ansatte ²	97	100	104	110
Antall arbeidsforhold ²	95	99	102	110

¹ Utførte årsverk for 2017-2020 er beregnet etter definisjon fra PM-2019-13 (<https://lovdata.no/dokument/SPHPM/pm-2019-13>).

² Kilde 2017-2019: SSB, Tabell 12623, per 20.1.21. Oppdatert etter forrige årsrapport. Kilde 2020: DFØ Fagbrukerinnsett. Som antall arbeidsforhold er det brukt antall stillinger.

2.4 Virksomhetsspesifikke nøkkeltall

Nedenfor presenteres volum- og andre nøkkeltall som gjelder Konkurransetilsynets kjerneoppgaver. Tabellene viser antall saker til vurdering (våre aktiviteter i henhold til resultatkjeden), antall inngrep, avgjørelser og høringsuttalelser (våre produkter og tjenester i henhold til resultatkjeden), samt størrelse på gebyrene. I del 3 knyttes disse opp mot effektene, og det presenteres flere tall om ressursbruk og måloppnåelse.

Mottatte saker	2017	2018	2019	2020
Meldinger om fusjoner og oppkjøp	103	111	107	93
Tips om mulig konkurranseskadelig adferd og lovbrudd	210	308	434	379
Lempningssøknader	7	3	4	2
Mottatte høringer	121	134	118	124

Etterforskning	2017	2018	2019	2020
Bevissikring - saker/steder	3/3	2/10	2/6	1/2
Forklaringsopptak - saker/antall	4/20	4/34	6/39	3/6

Vedtak, avgjørelser og uttalelser	2017	2018	2019	2020
Inngrep mot fusjoner og oppkjøp	1	2	3	1
Antall meldinger om fusjoner og oppkjøp trukket av partene etter varsel om mulig inngrep	0	1	1	0
Avgjørelser om ikke inngrep i fusjoner og oppkjøp	3	0	1	1
Vedtak om overtredelsesgebyr grunnet konkurranseskadelig adferd	2	1	1	1
Vedtak om avhjelpende tiltak	0	0	0	2
Påpekning av skadelige offentlige reguleringer	0	0	1	3
Høringsuttalelser	7	10	8	15
Vedtak om overtredelsesgebyr i forbindelse med etterlevelse meldeplikt til fusjonskontroll	1	0	0	2

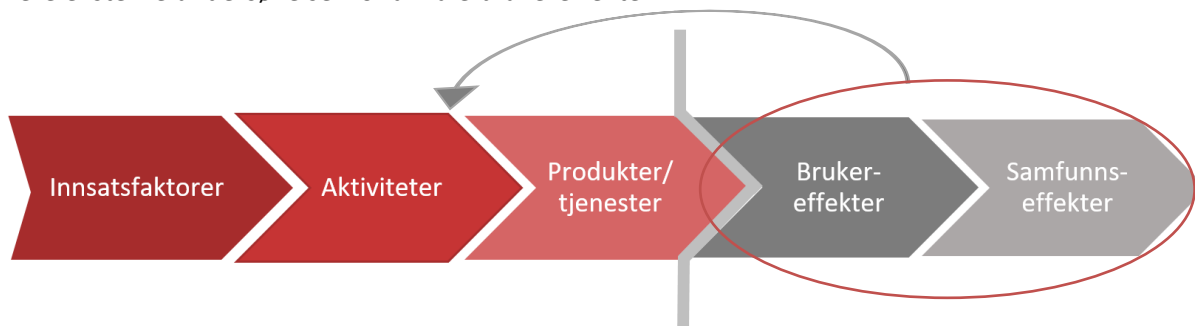
Overtredelsesgebyr i vedtak (TNOK) ³	2017	2018	2019	2020
Konkurranseskadelig adferd	49 830	788 000	467 300	766 000
Fusjonskontroll: Brudd på gjennomføringsforbud / opplysningsplikt / meldeplikt	300	0	0	27 500

³ Beløp som framkommer i vedtak. Ikke justert for lempning, klageutfall eller manglende betalingsevne. I del 3 finnes mer informasjon om status og utfall i saker etter klager, mm.

3. Aktiviteter og resultater

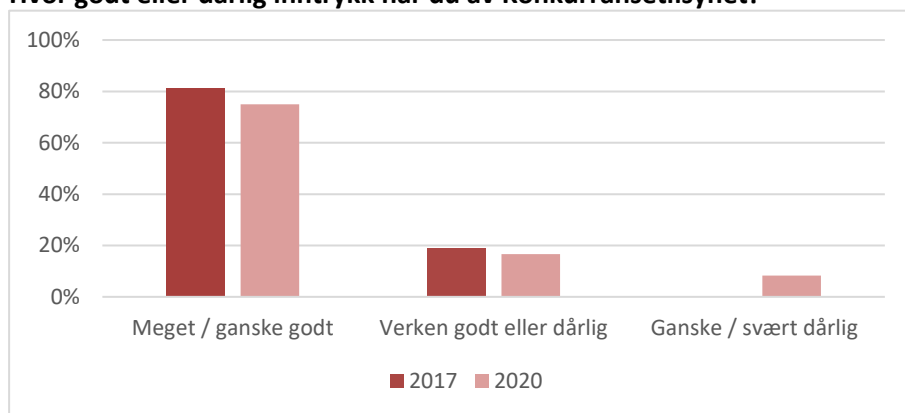
3.1 Evaluering av oppnådde mål

Konkurransetilsynets samfunnsoppdrag er å fremme konkurranse som er til fordel for forbrukere og næringsliv. En overordnet vurdering av resultatene fra fire år i inneværende strategiperiode viser at samfunns effektene av vårt arbeid er betydelige. I løpet av strategiperioden 2017-2021 er det utført flere eksterne undersøkelser for å måle brukereffekter.

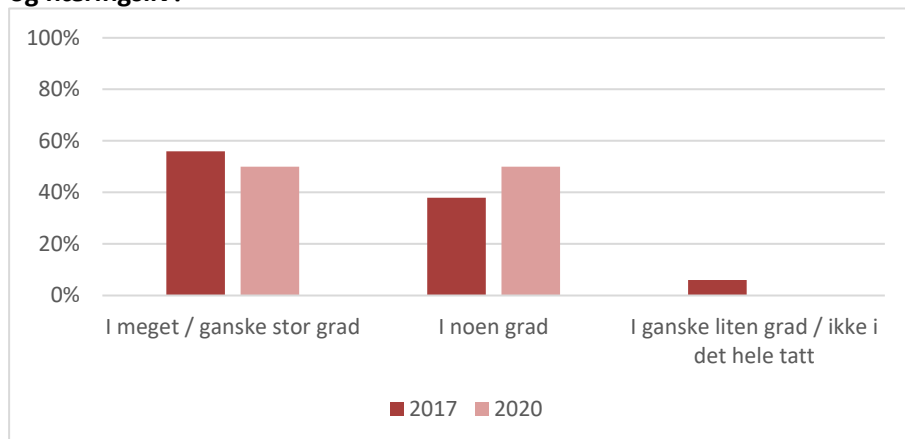

Resultatene brukes for å evaluere effekter av vårt arbeid, og for å forbedre våre virkemidler. I 2020 sendte Konkurransetilsynet ut en spørreundersøkelse til advokater med konkurranserett som arbeidsområde. 24 av de 51 advokatene undersøkelsen ble sendt til svarte. Flere av spørsmålene ble også stilt til samme målgruppe i 2017. Inntrykket av tilsynet er hovedsakelig positivt, og hovedoppfatningen er at tilsynet bidrar til å fremme konkurransen til fordel for forbrukere og næringslivet.

Hvor godt eller dårlig inntrykk har du av Konkurransetilsynet?

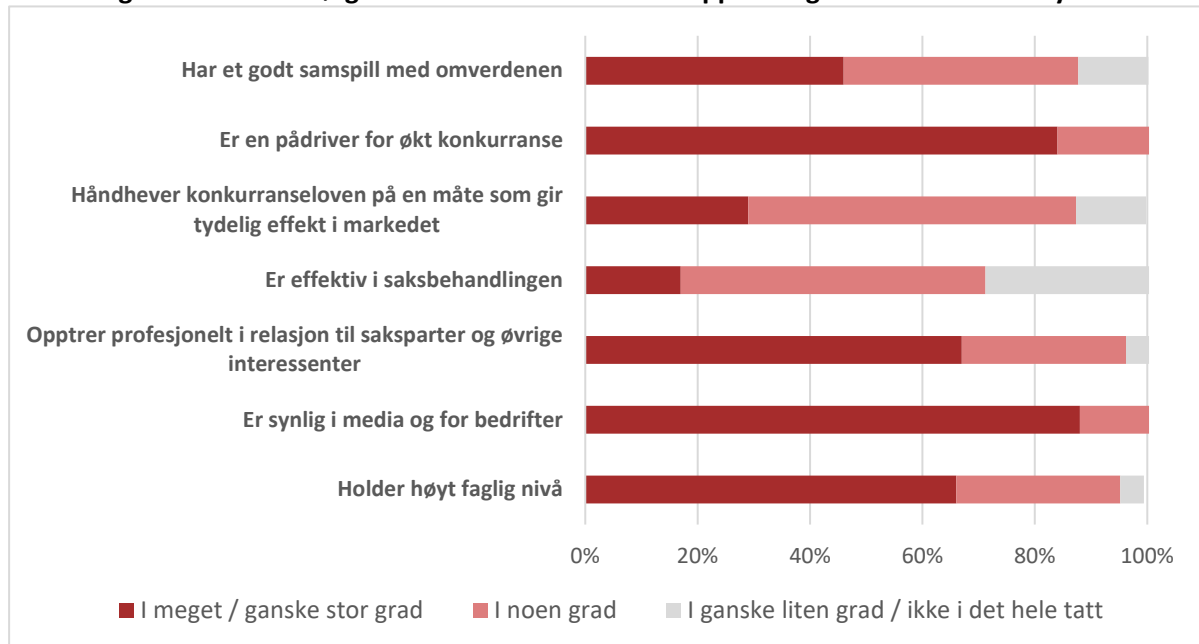

I hvilken grad bidrar Konkurransetilsynet til å fremme konkurranse som er til fordel for forbrukere og næringsliv?

Det er en økning i andel som mener at Konkurransetilsynet har et godt samspill med omverdenen, at vi er en pådriver for konkurransen og spesielt at vi er synlige i media og for bedrifter. Når det gjelder effektivitet er tilbakemeldingene litt mindre positive. Dette er nærmere omtalt i del 3.2

I hvilken grad samsvarer følgende beskrivelser med din oppfatning av Konkurransetilsynet?

Konkurranserettsadvokatene ble også spurt om hvor ofte det skjer at klienter endrer atferd på grunn av forbudet mot konkurranseskadelig samarbeid. Dette gir bedre innsikt i de indirekte effektene av vårt arbeid. Som i perioden 2014-2017, ble også i 2018-2020 mange avtaler endret på grunn av konkurranseregelverket og Konkurransetilsynets håndheving. Dette viser at tilsynets veiledning, vedtak og tilhørende synliggjøring har tydelige effekter i markedet.

Det er noen endringer sammenlignet med 2017 i hvilke typer samarbeid som stanses, endres eller skrinlegges per 2020. I 2017 var det anbudssamarbeid som oftest ble endret eller skrinlagt, noe som kan ses i sammenheng med Konkurransetilsynets saker om anbudssamarbeid som var synlige i media i den perioden. I 2020 er det fortsatt denne typen samarbeid som endres ofte, men det er også en økning når det gjelder informasjonsutveksling, bindende videresalgpriser og prissamarbeid. Det er grunn til å anta at bredden i tilsynets arbeid, herunder etterforskningsaker, vedtak, pådrivervirksomhet og synliggjøring, påvirker hvilke samarbeid aktørene stanser eller endrer.

For å lære av advokatenes erfaringer gjennomførte Konkurransetilsynet, som i 2019, også et dialogmøte med Advokatforeningens lovutvalg for europa- og konkurranserett for å styrke dialogen og lære av innspill som foreningen hentet inn blant medlemmer.

Karin Stakkestad Laastad
Juridisk direktør

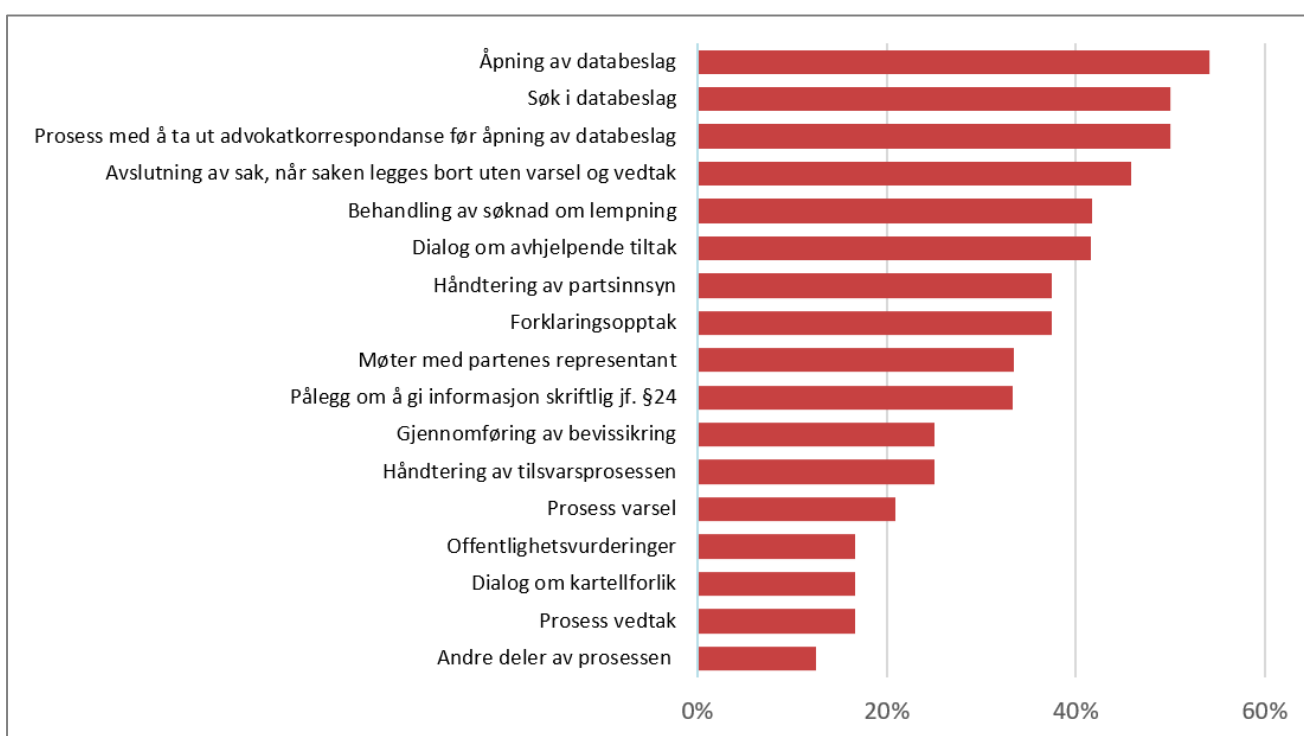
"Vi synes det er viktig og nyttig å ha dialog med advokater som representerer aktørene som er involvert i våre saker. Slik dialog gir mulighet til å utveksle erfaringer og lære av hverandre – noe som kan bidra til mer effektiv saksbehandling både for oss og aktørene."

3.2 Ressursbruk

Konkurransetilsynet vurderer at vi har tilstrekkelige ressurser til å løse samfunnsoppdraget vi er gitt. Dette krever imidlertid at vi til enhver tid gjennom hele organisasjonen prioriterer ressursinnsats og bruk av kompetanse der det har best effekt.

Siden januar 2020 registrerer medarbeidere prosjekttimer i samme løsning fra DFØ som brukes for registrering av arbeidstid. Antall prosjekttimer for større etterforsknings- og fusjonssaker viser at covid-19 i liten grad har påvirket ressursbruk for disse prioriterte sakene.

Spørreundersøkelsen blant konkurranserettsadvokater handlet også om tidsbruk i etterforskningssaker. Denne delen var tilknyttet et internt prosjekt som startet høsten 2020 hvor Konkurransetilsynet ser på effektiviseringsmuligheter i saksbehandlingen. Effektivisering av saker betyr ikke kun at vi bruker vår egen tid effektivt, men også tiden til partene. I figuren vises andel av advokatene som svarte positivt på at de nevnte delene av prosessen kunne bli mer effektive.

Som figuren viser er det spesielt prosessene rundt databeslaget som ifølge konkurranserettsadvokatene har forbedringspotensial. Det kommer også tydelig fram at saker som legges bort bør kunne legges bort tidligere. Gjennomføring av bevissikring har blitt mer effektiv den siste perioden, ifølge noen av tilbakemeldingene.

Som vi skriver i del 4 om digitalisering og del 5 om framtidsutsikter vil vi se nærmere på tidsbruk i etterforskningssaker i 2021. Vi vil vurdere å ta i bruk mer ny teknologi for å innhente og analysere data, og rekrutterer i den forbindelse ny kompetanse.

I 2020 har vi lært mye om å tilpasse oss til nye situasjoner, og virksomheten har blitt testet på fleksibilitet, effektivitet og fjernledelse med gode resultater. Både ansatte og ledelse er positivt innstilt på å prøve ut nye elementer i vår prosjektorganisering. Målet er hele tiden å bruke både egne ressurser og ressurser fra næringslivet så effektivt som mulig, og ta i bruk de mest egnede metoder for databehandling.

3.3 Dagligvare

Et prioritert marked

Som målrettet tiltak i dagligvaremarkedet styrket regjeringen Konkurransetilsynet med 6,5 millioner kroner i 2019. Dermed kunne tilsynet ansette flere nye medarbeidere som jobber direkte med markedet, i tillegg til de ressursene som tilsynet allerede brukte på markedet. Regjeringen videreførte satsingen og økte bevilgningen til 8,5 millioner kroner i statsbudsjettet for 2020. I forbindelse med behandlingen av stortingsmeldingen om dagligvaremarkedet har Stortinget vedtatt videreføring av satsingen i 2021. Styrket satsing på dagligvare innebærer blant annet at tilsynet skal intensivere oppfølgingen av klager og tips og behandle flere saker som omhandler mulige brudd på konkurranseloven. Økt kapasitet gjør det mulig å gjennomføre flere utredninger av mulige konkurranseproblemer. Dette gir bedre grunnlag for å vurdere aktuelle tiltak i markedet. I 2020 har tilsynet oppnådd resultater både som håndhever og pådriver i dagligvaremarkedet, og flere effekter av arbeidet forventes i de kommende årene. Her omtales de viktigste aktivitetene i 2020.

Varsler gebyr for samarbeid som kan ha gitt forbrukere høyere priser

Konkurransetilsynet varslet i desember 2020 gebyrer på til sammen 21 milliarder til Norgesgruppen, Coop og Rema 1000. Kjedene har vært enige om å gi prisjegere tilgang til hverandres butikker for å hente inn omfattende prisinformasjon, og har også aktivt fulgt opp denne avtalen. Samarbeidet har pågått siden 2011. Tilsynet har vært kjent med avtalen om prisinnhenting, og etter en periode med sterk økning i prisinnhenting besluttet tilsynet i 2016 å kartlegge kjedenes prising og informasjonsflyt, herunder prisjegervirksomheten. Kartleggingen ga grunnlag for at tilsynet våren 2018 foretok en uanmeldt kontroll hos Norgesgruppen, Coop og Rema 1000, og tok omfattende beslag i interne dokumenter hos kjedene. Dette beslaget har gitt ny informasjon, blant annet om kommunikasjonen mellom kjedene og kjedenes atferd ved prisendringer. Tilsynets foreløpige vurdering er at kjedene har brukt informasjonen fra prisjegerne til å koordinere prisingen, og at dette kan ha ført til høyere dagligvarepriser for forbrukerne. Tilsynet ser svært alvorlig på denne typen koordinering, og har derfor varslet at vi vurderer å ilegge overtredelsesgebyr. Tilsynets vurderinger som presenteres i varselet er foreløpige, og det er ikke truffet endelig vedtak i saken. Partene er nå først bedt om tilsvar.

Magnus Gabrielsen

Avdelingsdirektør mat, handel og helse

"Konkurransetilsynet har styrket håndhevingen av konkurransereglene i dagligvaremarkedet. I 2020 sendte vi varsel om at tilsynet vurderer å ilegge tre dagligvarekjeder gebyr for ulovlig samarbeid, og tilsynet arbeider også med en sak om prisdiskriminering i markedet. Vi tror dette virker disiplinerende på markedsaktørene."

Ny kartlegging av frukt og grøntmarkedet

Frukt og grønnsaker anses å utgjøre en viktig varegruppe i dagligvarehandelen. Salg innenfor denne kategorien utgjør en betydelig del av omsetningen i dagligvaremarkedet og varegruppen fremstår som viktig for forbrukerne. Konkurransetilsynet startet i 2020 å kartlegge verdikjeden for frukt og grønnsaker i det norske dagligvaremarkedet. Formålet med kartleggingen er å øke tilsynets kunnskap om kategorien slik at tilsynet, dersom undersøkelsene avdekker behov for det, kan identifisere tiltak for å fremme konkurransen.

Undersøker om innkjøpsbetingelser har rammet forbrukere

Konkurransetilsynet har styrket håndhevingen av konkurransereglene i dagligvaremarkedet, og spørsmålet om prisdiskriminering er høyt prioritert. I tråd med tiltakene fra stortingsmeldingen om konkurransen i dagligvaremarkedet, har tilsynet oppdatert kartleggingen av forskjellene i innkjøpspriser og følger opp leverandørene for å finne ut mer om årsaker til forskjellene. I 2020 undersøkte tilsynet forskjellene i norske dagligvarekjeders innkjøpspriser for 2018 og 2019. Resultatene bekrefter tidligere funn, basert på 2017-tall, av til dels store forskjeller i innkjøpspriser. Kartleggingen viser at resultatene vi da presenterte, ikke var et engangstilfelle. Tilsynet planlegger å fortsette kartleggingen i årene fremover, i tråd med tiltakene.

I 2020 har tilsynet også jobbet videre med en etterforsknings sak om prisdiskriminering, som startet med en bevissikring i 2019. Målet med både håndhevingen og kartleggingen er styrket konkurranse i dagligvaremarkedet, slik at norske forbrukere får et bedre tilbud og lavere priser.

Sigurd Birkeland
Leder Dagligvareprosjektet

"Gjennom kontakt med næringslivet og gjennom vårt utredningsarbeid får vi stadig mer kunnskap om markedet. Denne kunnskapen setter oss bedre i stand til å finne effektive virkemidler for å bidra til bedre konkurranse om kundene i dagligvaremarkedet. Det kan gi lavere priser, bedre tilbud og høyere kvalitet til forbrukerne."

Stortingsmelding med flere konkurransefremmende tiltak

Regjeringen la i sommer fram en stortingsmelding om dagligvaremarkedet, der den uttrykker bekymring for konkurransesituasjonen. I tråd med tildelingsbrevet har Konkurransetilsynet bidratt med utredninger og ressurser i forbindelse med stortingsmeldingen. Den nye stortingsmeldingen foreslår flere tiltak som til sammen skal styrke konkurransen og gi et bedre tilbud til norske forbrukere. Tilsynet deler bekymringen, og mener forslagene til tiltak samlet kan bedre konkurransen. Tiltakene som foreslås i stortingsmeldingen innebærer en fortsatt sterk satsing på konkurranseloven som virkemiddel for å fremme konkurransen i dagligvaremarkedet. Regjeringen ønsker blant annet en permanent styrking av tilsynets dagligvaresatsing. Dette gir tilsynet mulighet til å utvide kontrollen med dagligvaremarkedet, både gjennom håndheving av konkurranseloven og gjennom markedsovervåking. Med dette får tilsynet mulighet til større innsats på dette området uten at det går ut over andre markeder. Vi får økt kapasitet til å avdekke mulige lovbrudd, og vår økte innsats kan virke disiplinerende overfor aktørene i dagligvaremarkedet. I tillegg kan det gi oss nyttig kunnskap om markedet og gi oss mulighet til å foreslå ulike tiltak som kan bedre konkurransen. Stortingsmeldingen ble behandlet av Næringskomiteen i januar 2021, og som vi skriver i del 5 vil utfallet påvirke dagligvaremarkedet i årene framover.

Påpeker konkurransebegrensende kommunal regulering

Konkurransetilsynet har gjennom flere år arbeidet for at kommunene skal bidra til bedre konkurranse i dagligvaremarkedet. Dagligvarebransjen er preget av få og store aktører, og tilgang på lokaler for nye aktører trekkes frem som en av de viktigste etableringshindringene. I 2020 sendte tilsynet en påpekning til Stavanger kommune og Skien kommune. Tilsynet mener kommunene i sine kommuneplaner har regler knyttet til lokalisering av dagligvarebutikker som kan virke konkurransebegrensende.

Stortingsmeldingen retter blant annet økt fokus på hvordan man kan legge bedre til rette for nyetableringer i markedet. Det legges til grunn at kommunene gjennom plan- og bygningsloven kan vektlegge konkurransehensyn når de gir tillatelser til nyetableringer. I stortingsmeldingen gis det også signaler om en mulig lovendring for å synliggjøre dette. Ett av tiltakene som tilsynet allerede er i gang med er å se på tilgangen til butikklokaler.

Bøtelegger brudd på opplysningsplikten

Konkurransetilsynet har pålagt aktører i dagligvaremarkedet opplysningsplikt. Opplysningsplikten gjelder Norgesgruppen, Coop, Rema og Bunnpris. Norgesgruppen ble i august 2020 ilagt et gebyr på 20 millioner kroner for brudd på opplysningsplikten. I 2018 overtok Norgesgruppen en eiendom i Sædalssvingene i Bergen, der Coop driver dagligvarebutikk. Norgesgruppen informerte ikke tilsynet om oppkjøpet innen fristen tilsynet har satt.

Konkurransetilsynet ser alvorlig på at opplysningsplikten ikke er overholdt. Plikten til å gi opplysninger om oppkjøp er en viktig del av tilsynets overvåking av dagligvaremarkedet. Det gjør tilsynet oppmerksom på oppkjøp og fusjoner, og gjør at vi kan ha mulighet til å gripe inn hvis det er konkurranseskadelig. Når opplysningene kommer så sent som i denne saken, mister tilsynet mulighet til å gripe inn mot konkurranseskadelig oppkjøp. Vedtaket ble påklaget i februar 2021.

Opplysningsplikt

Konkurransetilsynet kan, i henhold til konkurranselovens § 24, pålegge aktører opplysningsplikt ved fusjoner og oppkjøp i markeder der konkurransen er svak og/eller markedet konsentrert.

Bakgrunnen for opplysningsplikten er at i enkelte markeder kan også oppkjøp av mindre aktører påvirke konkurransesituasjonen negativt og føre til høyere priser og dårligere tilbud til forbrukerne.

Opplysningsplikten innebærer at aktørene må gi opplysninger om alle foretakssammenslutninger selv om de er under terskelen for meldeplikt.

Opplysningsplikten er tidfestet for en periode på 2 år om gangen.

Resultatkjede for dagligvare

INNSATSAKTØRER

- 8,5 MNOK til satsing dagligvare, i tillegg til Konkurransetilsynets årlige budsjett
- Ressurser fra Prosjekt dagligvare, Markedsavdeling for mat, handel og helse og andre enheter
- Prioritering av ressurser til dagligvaremarkedet

AKTIVITETER

- Kartlegging av innkjøpspriser
- Kartlegging av markedet for frukt og grønt
- Etterforskning av lovbrudd i saker etter bevissikringer i 2018 og 2019
- Bistand til stortingsmelding
- Markedsovervåking
- Vurderinger av fusjonsmeldinger og kontroll om opplysnings- og meldeplikt etterleves
- Varsel om milliardgebyr for ulovlig samarbeid

PRODUKTER / TJENESTER

- Gebyr for brudd på opplysningsplikten
- Påpekninger til to kommuner
- Flere kronikker og innlegg om konkurranse i dagligvaremarkedet og leverandørmarkedene
- Synliggjøring, herunder filmsnutter på SoMe: Hvordan være en bevisst forbruker

BRUKEREFFEKTER

- Stortingsmelding med forslag til tiltak som fremmer konkurranse
- Kommuner vurderer konkurransehensyn i lokal regulering
- Aktører i dagligvaremarkedet etterlever konkurranseloven

SAMFUNNSEFFEKTER

- Bedre konkurranse i dagligvaremarkedet kommer forbrukere til gode i form av lavere priser, mer innovasjon og bedre utvalg

3.4 Digitale markeder

Forbrukerne skal få gevinsten av digitalisering

Digitalisering bidrar til omfattende teknologisk utvikling og innovasjon. Tradisjonelle markedsstrukturer utfordres, hvilket kan bidra til økt konkurranse. Samtidig kan digitalisering resultere i markedsdominans og øke faren for ulovlig prissamarbeid. I henhold til tildelingsbrevet skal Konkurransetilsynet legge til rette for at digitalisering bidrar til økt konkurranse til fordel for forbrukere og næringsliv. I 2020 har tilsynet utformet en digitaliseringsstrategi, satt av ekstra ressurser og satt i gang nye prosjekter til å fremme konkurranse i digitale markeder med riktig håndheving og treffende pådriverarbeid.

Griper inn mot erverv i markedet for kjøp av salg av bruktbiler på nett

Konkurransetilsynet besluttet i november 2020 å gripe inn mot foretakssammenslutningen mellom Schibsted ASA og Nettbil AS, som er konkurrenter i markedet for nettbasert formidling av bruktbiler. Ervervet ble ikke meldt siden selskapenes omsetning var under grensene som utløser meldeplikt, men tilsynet påla meldeplikt i mars siden det var rimelig grunn til å anta at transaksjonen ville påvirke konkurransen.

Digitale plattformer for kjøp og salg blir stadig viktigere for norske forbrukere. Redusert konkurranse i markedet vil kunne føre til et dårligere tilbud til forbrukerne, for eksempel gjennom høyere priser, redusert kvalitet eller svekket innovasjon. Etter en grundig vurdering kom tilsynet til at oppkjøpet ville svekke konkurransen mellom nettbaserte markeds plasser for kjøp og salg av bruktbiler, der både Schibsteds selskap Finn og Nettbil er aktive.

Enkeltaktører i digitale markeder kan fort opparbeide seg svært høye markedsandeler, slik Schibsted har oppnådd gjennom Finn. Dersom etablerte store aktører tillates å kjøpe utfordrerne sine vil dette kunne redusere konkurransen, selv om selskapet som kjøpes er relativt lite på oppkjøpstidspunktet. Det norske markedet for nettbasert formidling av bruktbiler har få aktører med Finn som den klart største aktøren i Norge. Nettbil er en nyere aktør i markedet som har hatt en sterk vekst de siste årene. Gjennom foretakssammenslutningen vil markedet for nettbasert formidling av bruktbil bli ytterligere konsentrert.

Vedtaket har blitt påklaget og er per februar 2021 til behandling hos Konkurranseskjennemnda.

Gjermund Nese

Avdelingsdirektør finans og kommunikasjon

"Enkeltaktører i digitale markeder kan fort opparbeide seg svært høye markedsandeler og komme i en posisjon der de enten gjennom oppkjøp av utfordrere eller ekskluderende atferd kan hindre sunn konkurranse. Dette vil være til skade for forbrukerne. Konkurransetilsynet jobber for å sikre at alle de spennende mulighetene som digitalisering gir i størst mulig grad kommer forbrukerne til gode gjennom utvikling av nye varer og tjenester til lavest mulig pris."

Nordisk rapport om digitale plattformer og fremtidig europeisk konkurransepolitikk

Fremveksten av digitale markeder har ført med seg store muligheter, men også skapt nye utfordringer. Dette har ført til en internasjonal debatt om hvordan det fremtidige juridiske rammeverket bør formes, og hvordan man kan forbedre håndhevelsen av regelverket til det beste for forbrukerne. EU-kommisjonen arbeider med forslag til nye virkemidler for å regulere digitale markeder.

Nordiske konkurransemyndighetene publiserte høsten 2020 en felles rapport om det nordiske perspektivet på konkurranse spørsmål i digitale markeder. Rapporten er et viktig bidrag i debatten om håndhevelse av konkurransereguleringen innen digitale markeder og regulering av digitale plattformer.

Nordiske konkurransemyndighetene kommenterer i rapporten blant annet forslagene til regulering fra EU-kommisjonen. Konkurransemyndighetene anerkjenner at det er fordeler, men også ulemper relatert til digitale plattformer. Utfordringene med digitale plattformer er ofte at de i utgangspunktet operer på tvers av landegrensene, og behovet for et internasjonalt samarbeid understrekes derfor i rapporten. Konkurransemyndighetene fremhever viktigheten av et harmonisert internasjonalt regelverk, og at regelverket bør være klart og forutsigbart.

Undersøkelse viser at flere bedrifter bruker overvåkingsalgoritmer
Stadig flere bedrifter i Norge bruker overvåkings- og prisingsalgoritmer i sin virksomhet, viser en undersøkelse Konkurransetilsynet har utført. Tilsynet gjennomførte i 2020 en kartlegging av bruken av overvåkings- og prisingsalgoritmer, to ulike typer programvare som kan brukes til å samle inn blant annet prisinformasjon og til automatisk å endre priser. Rapporten ble offentliggjort i februar 2021.

Den teknologiske utviklingen har gitt bedrifter tilgang til store mengder data. Samtidig har økt prosesseringskraft gjort at bedrifter i stadig større grad kan bruke algoritmer til å orientere og tilpasse seg i markedet. Konkurransen er viktig for å sikre forbrukerne tilgang til best mulig varer og tjenester til lavest mulig pris. Algoritmer kan være bra for konkurransen, for eksempel ved å gjøre det lettere for forbrukerne å sammenligne priser. Men det er også en bekymring for at algoritmebruk kan skade konkurransen.

Konkurransetilsynets undersøkelse viser at 55 prosent av de undersøkte bedriftene bruker såkalte overvåkingsalgoritmer. Gjennom bruk av overvåkingsalgoritmer kan konkurrenter få tilgang til detaljerte og oppdaterte data om hverandres virksomhet, som pris, vareutvalg og lagerstatus. 20 prosent av bedriftene i tilsynets undersøkelse benytter seg av såkalte prisingsalgoritmer, som automatisk setter priser på produkter. Siden prisendringene skjer automatisk, blir det mulig for en bedrift å reagere svært raskt og endre priser dersom konkurrentene gjør det. Det gjøres oppmerksom på at utvalget i undersøkelsen ikke er stort nok til å trekke konklusjoner om hvor stor utbredelsen av algoritmer faktisk er.

Konkurransetilsynet oppfordrer nå bedrifter til å være oppmerksomme på at bruken av algoritmer også kan skade konkurransen og føre til høyere priser til forbrukerne.

Resultatkjede for digitale markeder

INNSATSAKTØRER

- Ressurser fra Markedsavdeling for finans og kommunikasjon, arbeidsgruppe digitalisering, prosjektgrupper, stabene, med mer
- Prioritering av ressurser til digitalisering og digitale markeder

AKTIVITETER

- Overvåking av markedsutviklingen gjennom vurdering av fusjonsmeldinger og vurderinger av pålegg om meldeplikt
- Samarbeid med Datatilsynet og forbrukermyndigheter, samt innenfor europeiske nettverk - herunder ECN working group on digital markets
- Utformet digitaliseringsstrategi med tiltak
- Kompetanseheving gjennom kurs, seminarer, rekruttering av to data scientists, mm.

PRODUKTER / TJENESTER

- Inngrep mot foretakssammenslutningen Schibsted - Nettbil
- Nordisk rapport om konkurransepolitikk i digitale markeder
- Rapport om bruk av algoritmer i norsk næringsliv
- Kronikker knyttet til digitale markeder, blant annet om Amazon som ny markedsaktør i Norden
- Webinar i samarbeid med andre tilsyn om konkurranse i digitale markeder

BRUKEREFFEKTER

- Bedre kjennskap til hvordan konkurransereglene fungerer i digitale markeder
- Forståelse i europeisk politikk for nordiske synspunkter på framtidig digital regulering

SAMFUNNSEFFEKTER

- Innovasjon kommer forbrukere til gode
- Gevinsten fra delingsøkonomi ligger hos forbrukere

3.5 Drivstoff

Overvåker drivstoffmarkedet og griper inn der nødvendig

Drivstoffmarkedet er et viktig marked for forbrukerne. Konkurransetilsynet arbeider med dette markedet blant annet i form av en særskilt markedsobservasjon som bidrar til at vi har oversikt over utviklingen i konkurranseforholdene. Arbeidet har også resultert i flere konkrete saker. Høsten 2019 startet tilsynet en etterforsknings sak mot Circle K og YX, der det i 2020 ble fattet vedtak om avhjelpende tiltak. Denne etterforsknings saken ble opprettet på bakgrunn av funn i tilsynets kontinuerlige overvåking av drivstoffmarkedet. Tilsynet har i tillegg varslet gebyr til St1 for brudd på opplysningsplikten, og formidlet forbrukernes rolle for sunn konkurranse og lavere priser.

Vanskeligere for aktører i drivstoffmarkedet å samkjøre prisøkninger

Konkurransetilsynet fattet vedtak om avhjelpende tiltak i etterforsknings sak mot Circle K og YX. Aktørene forpliktet seg til å ikke lenger publisere listepriiser for drivstoff på sine nettsider.

Drivstoffmarkedet har lenge vært preget av priser som går i sykluser. Frem til 2017 var det et fast mønster, der pumpeprisene på bensinstasjonene ble økt til listepriis hver mandag og torsdag. Det skjedde en endring i prismønsteret i desember 2017 der pristoppene kom på ulike dager fra uke til uke. Fra desember 2017 skjedde prisløftene på de dagene Circle K og YX oppdaterte listepriisene for privatmarkedet som de publiserte på sine nettsider. Prismønsteret fungerte slik at på dager der Circle K økte pumpeprisene, publiserte de først ny oppdatert listepriis på sin nettside klokken 08.00. Deretter publiserte YX en oppdatert listepriis på sin nettside, før begge aktører økte pumpeprisene samtidig klokken 10.00. Andre aktører i bransjen fulgte så etter.

Circle K og YX var ikke enige i Konkurransetilsynets bekymring om listepriiser, men forpliktet seg likevel gjennom såkalte avhjelpende tiltak til å slutte med publisering av veiledende listepriiser for drivstoff på sine nettsider. De kan heller ikke publisere noe annet som vil gi konkurrenter tilsvarende informasjon som publisering av veiledende listepriiser. Tiltakene har en varighet på fem år. Tiltakene skal bidra til at det blir mindre forutsigbarhet for konkurrenter om når prisene skal opp, og til hvilket nivå. Slik kan tiltakene bidra til at aktørene i drivstoffmarkedet fastsetter priser på selvstendig grunnlag. Dette kan gi forbrukerne større valgmuligheter med hensyn til når, og hvor, det lønner seg å fylle drivstoff.

Konkurransetilsynet vil fortsette å følge med på drivstoffmarkedet. Dersom Circle K eller YX ikke opptrer i samsvar med tiltakene, vil tilsynet kunne gjenåpne etterforskningen og fatte et mulig vedtak om overtredelsesgebyr. Etter at Circle K og YX sluttet å publisere listepriiser på nettet, ser tilsynet tegn til noe mer usikkerhet mellom aktørene i markedet. Enkelte aktører bruker noe lenger tid på å tilpasse seg på dager med prisløft enn før.

Det er for tidlig å konkludere med om det har etablert seg et vedvarende mønster og hvordan markedet vil utvikle seg fremover. I en slik situasjon er det ekstra viktig med prisbevisste kunder. Dersom kundene reagerer på prisforskjeller mellom stasjoner og fyller når de observerer at prisene er lave, vil det lønne seg for den enkelte bensinstasjon å ha lave priser. Det fører til hardere konkurranse i markedet som kundene vil tjene på.

Hanne Dahl Amundsen

Avdelingsdirektør bygg, industri og energi

"Konkurransetilsynets vedtak der aktører i drivstoffmarkedet forplikter seg til å ikke publisere listepriser på nett, gir mindre forutsigbarhet for konkurrenter om når prisene skal øke. Tilsynet bidrar også med informasjon som gjør det lettere for forbrukerne å fylle drivstoff til lavest mulig pris. Det kan den enkelte forbruker spare mye på. I tillegg bidrar bevisste forbrukere til bedre konkurranse og lavere drivstoffpriser".

Følger nøye med på endringer i markedet og varsler milliongebyr for brudd på opplysningsplikten

Konkurransetilsynet har pålagt de største drivstoffkjedene en opplysningsplikt som innebærer at de skal informere tilsynet om overtakelse av enkeltstasjoner i drivstoffmarkedet som ikke er meldepliktige etter konkurranseloven. Opplysningsplikten har vært pålagt drivstoffkjedene siden 2017 og ble forlenget med to år i årsskiftet 2020/2021. Opplysningsplikten gjelder Uno-X Energi AS, St1 Norge AS, Certas Energy Norway AS og Circle K Norge AS. Fristen for å informere tilsynet utløper tre virkedager etter at endelig avtale var inngått. Tilsynet har varslet et gebyr på 15 millioner kroner til St1 Norge for brudd på opplysningsplikten i forbindelse med overtakelsen av en Best-stasjon i juli 2018 som ikke ble informert om før januar 2019. Vurderingene som presenteres i varselet er foreløpige, og det er ikke truffet endelig vedtak i saken.

Resultatkjede for drivstoff

INNSATSAKTØRER

- Ressurser fra Markedsavdeling for bygg, industri og energi og andre enheter
- Prioritering av drivstoffmarked i 2020

AKTIVITETER

- Etterforskning av samkjøring av prisøkninger
- Markedsovervåking ved innhenting av prisinformasjon, fusjonskontroll og opplysningsplikt
- Varsel om overtredelsesgebyr i forbindelse med brudd på opplysningsplikten

PRODUKTER / TJENESTER

- Vedtak om avhjelpende tiltak
- Synliggjøring av prismønstre til forbrukerne

BRUKEREFFEKTER

- Mindre forutsigbarhet for aktører om når og til hvilket nivå konkurrenter har tenkt å øke prisene
- Aktører i drivstoffmarkedet etterlever konkurranseloven, inkludert opplysningsplikt

SAMFUNNSEFFEKTER

- Forbrukere sparer penger på drivstoff og bidrar til bedre konkurranse i drivstoffmarkedet ved å fylle drivstoff når prisene er lave

3.6 Markedsovervåking i krisetid

Konkurransen hjelper oss raskere ut av kriser

Covid-19 har ført næringslivet ut i en dyp økonomisk krise. I kronikker og gjennom Konkurransetilsynets podkast, har konkurransedirektør Lars Sjørgard forklart hvorfor konkurranse kan bidra til å komme oss raskere gjennom denne krisen. *Spesielt* i krisetider er det viktig å holde fast ved at konkurransereglene består. Konkurranse kan bidra til god innovasjon, sunne bedrifter og en raskere vei gjennom krisen. Dette er også hovedbudskapet fra en felles uttalelse fra EU- og EØS-land, og illustrerer at vi alle har tatt lærdom av erfaringene fra tidligere kriser.

Konkurransetilsynet har vært aktive med uformell veiledning av bedrifter som er i tvil om de nå kan samarbeide på områder som de ellers ikke kan samarbeide på. Tilsynet har fått flere henvendelser fra bedrifter med spørsmål om hvordan de skal forholde seg til konkurransereglene under krisen. Dette gjelder blant annet næringer som opplever knapphet på varer, og næringer med utfordringer knyttet til smittevern. I helt spesielle tilfeller, som i transportbransjen, er det gjort et midlertidig unntak fra deler av dagens konkurranseregler. Men det er unntaket som bekrefter regelen, nemlig at konkurransereglene ligger fast. Tilsynet publiserte veiledning på sine nettsider, opprettet en egen arbeidsgruppe og gjorde klart for næringslivsaktører at det var lav terskel å ta kontakt med tilsynet. Disse tiltakene har sannsynligvis forebygget ulovlig samarbeid i 2020 og ivarettet konkurranse, slik at vi har unngått at forbrukere blir skadelidende i framtiden.

Midlertidig unntak fra konkurranseloven for å opprettholde person- og godstransport

Som følge av covid-19 ga regjeringen transportbransjen et midlertidig unntak fra konkurranselovens forbud mot konkurransebegrensende samarbeid. Unntaket gjorde det mulig å opprettholde særlig person- og godstransporten i Norge, for å sikre innbyggerne tilgang til nødvendige varer og tjenester. Unntaket gikk ikke lenger enn det som strengt tatt var nødvendig. Konkurransetilsynet skulle bli varslet dersom unntaket ble brukt. Forskriften for midlertidig unntak fra konkurranseloven ble vedtatt 18.mars med en varighet på tre måneder. Etter tre måneder besluttet regjeringen at forskriftene skulle forlenges ut 2020 og bare gjelde for luftfartssektoren. At ingen andre aktører hadde meldt fra om samarbeid med hjemmel i forskriften tydet på at det ikke var behov for slike avtaler innenfor andre deler av transportsektoren.

Utvidet overvåking i luftfartsmarkedet som tilsier varsomhet med krisepakker

Konkurransetilsynet har gjennom flere år fulgt luftfartsmarkedet tett gjennom en særskilt markedsovervåking. SAS og Norwegian innrapporterer blant annet sine ruteregnskaper på flere av de største innenriks flyrutene. Næringsminister Iselin Nybø og samferdselsminister Knut Arild Hareide har bedt tilsynet om å følge særlig årvåkent med på konkurransen i innenriks luftfart i den spesielle og krevende situasjonen som følge av covid-19. Tilsynet har utvidet sin allerede eksisterende overvåking av dette markedet, som nå også gjelder Wizz Air. Overvåkingen har i første omgang en varighet på 2 år, men vil kunne forlenges ved behov. Den kan også justeres underveis dersom for eksempel nye aktører etablerer seg i det norske luftfartsmarkedet.

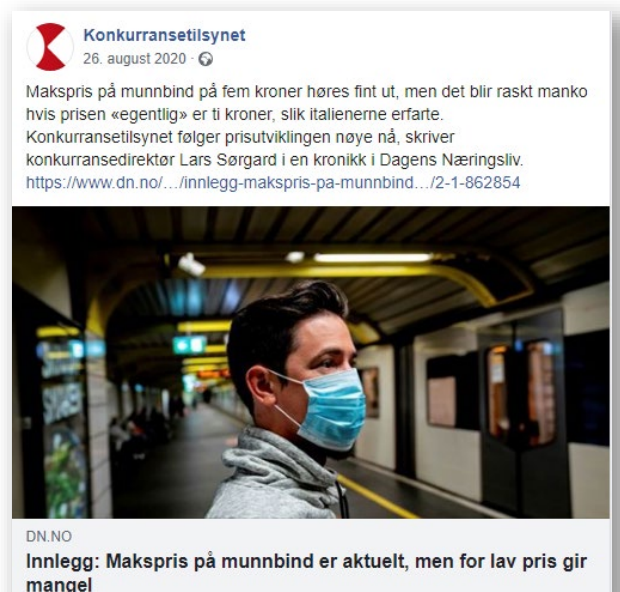
Konkurransetilsynet har siden 2011 samlet inn data for 12 av de største flyrutene i Norge. Tilsynet finner at selskapene SAS og Norwegian frem til koronapandemien konkurrerte på en måte som har vært gunstig for oss flypassasjerer. Konkurransetilsynet tilsier varsomhet med krisepakker i norsk luftfart. Det er potensial for konkurranse på store flyruter i Norge selv etter koronapandemien, og derfor er det riktig å være varsom med å dele ut statsstøtte til flyselskaper. Pandemien gir på kort sikt liten grunn for nye å etablere seg. Samtidig er det andre momenter som taler for nyetablering i Norge. Det er god tilgang på personale og billig tilgang på fly. Etterspørselen har dessuten falt enda mer i andre luftfartsmarkeder. En eventuell ny aktør må kjempe om hver ny passasjer, blant annet med en attraktiv pris. Det gir grunn til å tro at nyetablering vil utløse en konkurranse som er til fordel for oss forbrukere. Ut fra en konkurransefaglig vurdering maner derfor tilsynet til forsiktighet i vurderingen av om det skal utdeles krisepakker i et forsøk på å bevare gårsdagens sunne konkurranse i det norske luftfartsmarkedet. Hvorvidt det finnes andre samfunnsmessige hensyn som i større grad taler for å støtte norsk luftfart er det imidlertid politikerne som avgjør.

Beskytter forbrukere mot urimelige priser og overregulering

Konkurransetilsynet har under koronakrisen fått flere henvendelser om uforholdsmessig store prisøkninger på enkelte varer. Tilsynet ser alvorlig på utviklingen, og advarer leverandører som forsøker å utnytte situasjonen. De fleste bedrifter streber etter å gjøre det rette under vanskelige forhold, men vi har sett tegn til at enkelte synes å utnytte situasjonen ved å tilby sårt tiltrengte og nødvendige varer til en urimelig høy pris.

Det er viktig å opprettholde velfungerende markeder under og etter krisen, for å ivareta forbrukernes interesser. Ved kriser kan Konkurransetilsynet ta i bruk pristiltaksloven. Loven forbyr urimelige priser og forretningsvilkår, og gir adgang til å regulere priser på viktige varer og tjenester. Pristiltaksloven er et virkemiddel vi nødig tar i bruk, da fri konkurranse er til det beste for samfunnet og forbrukerne. Dersom det er nødvendig for å hindre at krisen utnyttes av enkelte til å kreve urimelige priser på viktige varer og tjenester, vil vi benytte oss av de fullmaktene loven gir. Tilsynet har overvåket markeder nøye i 2020, og vurdert fortløpende om og hvilke virkemidler som skulle benyttes for å beskytte forbrukere.

Prisøkningen på munnbind skapte reaksjoner. Konkurransetilsynet kartla prisutviklingen og fant ut at munnbindpriser hadde blitt firedoblet hos enkelte apotek. Men samtidig opplevde flere apotekkjeder at marginene hadde gått ned. Det vil si at prisstigningen ikke førte til fortjeneste for apotekene. Funnene viser at økte utsalgspriser i norske apotek først og fremst skyldes økt innkjøpspris fra utenlandske leverandører og at norske apotek ikke har utnyttet krisen til å sette prisene på munnbind urimelig høyt. Kartleggingen og markedsutviklingen i løpet av året viste at prisene for norske forbrukere ble bestemt av importprisene. Disse ble lavere etter hvert som tilbudet økte. Det var dermed riktig å ikke innføre et pristak – da hadde forbrukerne tapt på lang sikt.

3.7 Kartellavdekking / ulovlig samarbeid

Som det framgår i del 3.1, viser Konkurransetilsynets spørreundersøkelse blant konkurranserettsadvokater at tilsynets håndheving av regelverket har indirekte effekter. Ved å synliggjøre vårt etterforskningsarbeid og våre vedtak øker vi sjansen for at bedrifter etterlever konkurranseloven. For at effekten skal vedvare, er det viktig at vi har kontinuitet i vår saksbehandling, samt både avslutter og starter opp nye saker. I 2020 har vi publisert oppstart av etterforskning i to nye saker om mulig ulovlig samarbeid, varslet overtredelsesgebyr i bokmarkedet og i dagligvaremarkedet, vedtatt å ilegge overtredelsesgebyr i alarmmarkedet, og avsluttet en sak i drivstoffmarkedet med avhjelpende tiltak.

Etterforskningssakene oppstår som regel på bakgrunn av tips, utadrettet virksomhet eller lempningssøknader. For å sikre at foretak er kjent med lempningsordningen, informerer vi regelmessig om ordningen gjennom både foredrag og kanaler på sosiale medier. I tillegg har vi i 2020 forbedret vår tipskanal ved at tipsere nå kan kommunisere anonymt med oss gjennom kryptert toveis-dialog på nettsidene våre. Anonymiteten vil være sikret ettersom kommunikasjonen går gjennom en ekstern databehandler.

Etterforsker bransjeforening

Konkurransetilsynet har iverksatt etterforskning mot en bransjeforening for mulig brudd på konkurranseloven. Tilsynet undersøker om det har foregått ulovlig prissamarbeid i regi av en bransjeforening. Åpning av etterforsknings-saken har sin bakgrunn i opplysninger om mulig utveksling av konkurransesensitiv informasjon med utspring i covid-19 pandemien. Tilsynet har innhentet informasjon med formål å få avkreftet eller bekreftet mistanken om brudd på konkurranseloven i form av ulovlig samarbeid.

Bevissikring i markedet for sjøtransport

I oktober gjennomførte Konkurransetilsynet en uanmeldt kontroll mot aktører innen markedet for sjøtransport. Bakgrunnen for kontrollen var å undersøke en mistanke om ulovlig prissamarbeid. Tilsynet gikk gjennom og vurderte datamaterialet som ble tatt i beslag, uten å gjøre funn som styrket mistanken om ulovlig prissamarbeid. Saken ble avsluttet i februar 2021.

Ulovlig samarbeid

Konkurranseloven § 10 forbyr samarbeid mellom foretak som har til formål eller virkning å begrense konkurransen.

Forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid gjelder ikke bare avtaler, men også mer uformelt samarbeid som for eksempel at to konkurrenter i samforstand øker prisene på sine varer.

Forbudet omfatter både horisontale og vertikale samarbeid.

Lempning/Amnesti: Det foretaket som er først ute med å avsløre et ulovlig samarbeid til Konkurransetilsynet kan unngå overtredelsesgebyr og straffeforfølgning

Kari Bjørkhaug
Etterforskningsdirektør

"Konkurransetilsynet overvåker alle markeder, og iverksetter etterforskning uavhengig av sakens og markedets størrelse og karakter. Oppmerksomhet omkring våre bevissikringer og etterforskninger har en preventiv effektiv, og forebygger potensielt ulovlig samarbeid mellom konkurrenter".

Varsler gebyrer for konkurranseskadelig informasjonsutveksling i bokmarkedet

Konkurransetilsynet har varslet overtredelsesgebyrer på til sammen 502 millioner kroner til forlagene Cappelen Damm, Forlagshuset Vigmostad & Bjørke, Gyldendal og Aschehoug, samt Bokbasen. Tilsynets foreløpige vurdering er at disse aktørene har samarbeidet ulovlig ved å dele konkurransesensitiv informasjon gjennom Bokbasens abonnementstjeneste Mentor Forlag. Informasjonsutveksling som omfatter fremtidige priser er i kjernen av hva som anses som skadelig for konkurransen, og kan føre til at forbrukerne må betale høyere priser. Selskapene har per februar 2021 gitt merknader til varselet. Tilsynet understreker at vurderingene som presenteres i varselet er foreløpige, og at det ikke er truffet endelig vedtak i saken.

Milliardgebyr for markedsdeling i alarmmarkedet

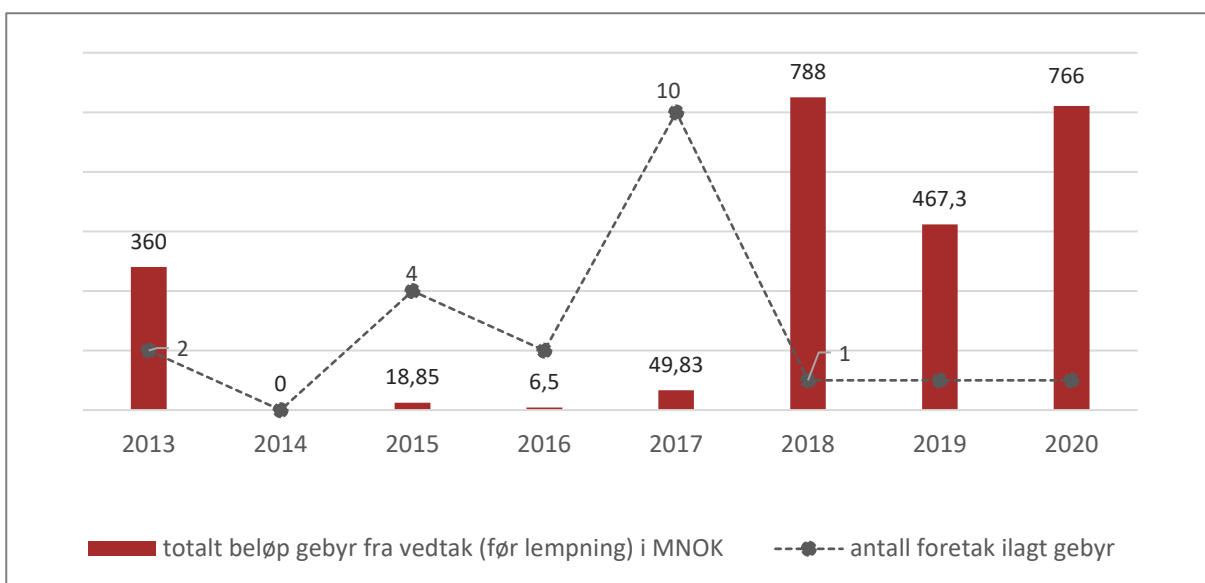
Konkurransetilsynet vedtok å ilegge Verisure AS og Sector Alarm AS gebyrer på henholdsvis 766 og 467,3 millioner kroner for ulovlig samarbeid om salg av boligalarmer. Tilsynet har konkludert med at Verisure og Sector Alarm, som er de klart største aktørene i det norske boligalarmmarkedet, har samarbeidet om markedsdeling i perioden 2011 til 2017.

Verisure og Sector Alarm har samarbeidet om å ikke selge boligalarmer til hverandres kunder gjennom dørsalg. Selskapene har i perioden hatt omfattende direkte kontakt. Kontakten har foregått ved fysiske møter, telefon og korrespondanse via e-post, der selskapene har gitt hverandre detaljert informasjon om markedsstrategier. De har oppfordret hverandre til å overholde samarbeidet, og når de opplevde at det ble forsøkt brutt, truet de hverandre med at de ville slå tilbake. På denne måten har de klart å opprettholde og stabilisere markedsdelingen.

I Norge har en høy andel av alle husstander boligalarm, og det er få aktører i markedet. Markedsdeling begrenser konkurransen og vil normalt føre til høyere priser og/eller lavere kvalitet. I denne saken bestod markedsdelingen av at de to selskapene skulle avstå fra å gi konkurrerende tilbud ved dørsalg til hverandres kunder. Utgangspunkt er at hver aktør skal fastsette sin markedsadferd på selvstendig grunnlag. Å samarbeide slik Verisure og Sector Alarm har gjort er et alvorlig brudd på konkurranseloven, og kan ha ført til dyrere boligalarmer. Markedsdeling er en svært alvorlig overtredelse av konkurranseloven § 10 og EØS-avtalen artikkel 53, og gebyrene i denne saken underbygger dette. Ulikheten i gebyrstørrelsen skyldes at foretakene har ulik omsetning.

Det ble fattet vedtak mot Verisure i 2020. Sector Alarm valgte å godta gebyret like etter tilsynets varsel om gebyr, og tilsynet fattet derfor vedtak mot selskapet i 2019. Verisure kan klage vedtaket inn for Konkurranseskjennemda og har klagefrist i mai 2021.

Vedtak om overtredelsesgebyr for ulovlig samarbeid og misbruk av dominans 2013-2020

Medhold i lagmannsretten for gebyr til forlag

I 2017 ila Konkurransetilsynet fire forlag gebyrer for ulovlig samarbeid ved utveksling av konkurransesensitiv informasjon som førte til en boikott av distributøren Interpress. I 2020 ble anken fra forlagene Cappelen Damm og Gyldendal behandlet i lagmannsretten. Flertallet i lagmannsretten gav tilsynet medhold i at samarbeidet var en formålsovertredelse i strid med konkurranseloven § 10, og hevet gebyrene i forhold til tingrettens dom.

Lagmannsrettens dom ble anket inn for Høyesterett av begge forlagene. Høyesteretts ankeutvalg ga delvis samtykke til ankebehandling, og saken skal behandles våren 2021.

Resultatkjede for kartellavdekking

INNSATSFAKTORER

- Ressurser fra etterforskningsstab, markedsavdelingene og andre enheter
- Opprettholdt ressursbruk i prioriterte etterforsknings saker i perioder med redusert kapasitet når skoler og barnehager var stengt

AKTIVITETER

- Iverksatt etterforskning mot en bransjeforening
- Gjennomført bevissikring hos aktører i markedet for sjøtransport
- Fortsatt etterforskning i saker som ble igangsatt med bevissikringer i tidligere år
- Vurdert tips, klager og andre henvendelser
- Aktiv dialog med næringslivsaktører, informasjon om lempning- og tipsordning, synlighet i media
- Forbedret tipssiden med mulighet for anonym toveis-kommunikasjon med Konkurransetilsynet
- Kompetanseutvikling i etterforskningsmetoder og –verktøy
- Rekruttering av data scientists for videreutvikling av metoder for datainnhenting og –analyse
- Aktiv deltakelse i internasjonale arbeidsgrupper om kartellbekjempelse, etterforskningsmetoder, mm.
- Veiledning, også i forbindelse med covid-19, for å forebygge konkurransekriminalitet
- Markedsovervåking og kartlegginger i flere markeder, bla. gjennom meldeplikt i fly- og drivstoffmarkedet
- Varsel om overtredelsesgebyr i dagligvaremarkedet
- Varsel om overtredelsesgebyr i bokmarkedet

PRODUKTER / TJENESTER

- Vedtak om overtredelsesgebyr i alarmmarkedet
- Vedtak om avhjelpende tiltak i drivstoffmarkedet
- Medhold i lagmannsrett vedrørende vedtak om overtredelsesgebyr i forlagsmarkedet
- Rapport om bruk av algoritmer i konkurranseperspektiv

BRUKEREFFEKTER

- Toveis anonym dialog gjennom tipskanal kan bidra til flere tips om karteller
- Bedre forståelse av konkurransereguleringen og konkurransepolitikk hos flere aktører og i flere bransjer om flere typer ulovlig samarbeid
- Spørreundersøkelse viser at flere avtaler som kan være konkurranseskadelige stoppes, skrinlegges, og endres

SAMFUNNSEFFEKTER

- Utveksling av informasjon om pris, markedsdeling og andre former for ulovlig samarbeid går typisk utover forbrukerne, som må betale en høyere pris enn om selskapene hadde konkurrert. Når ulovlig samarbeid stanses, enten gjennom vedtak eller gjennom at selskap vurderer risikoen av tilsynets håndheving for høy, kommer fordelene av konkurransen forbrukere til gode i form av mer innovasjon, lavere priser og bedre utvalg. Tilsynets arbeid antas å ha effekter for forbrukere, nå eller i framtiden, i form av lavere priser for drivstoff, bøker, dagligvare, boligalarm, flybilletter, mm.

3.8 Misbruk av dominans

Få, men viktige saker med indirekte og direkte effekter

Fra de nevnte spørreundersøkelsene blant konkurranserettadvokater fra 2017 og 2020 vet vi at Konkurransetilsynets bekjempelse av misbruk av dominans har effekter. Foretak med dominerende stilling vet gjennom vårt etterforskningsarbeid og våre vedtak at misbruk av dominerende stilling er ulovlig og straffbar. Kun 8 prosent av konkurranserettsadvokater svarer at de ikke har hatt klienter de siste tre årene som har stanset, skrinlagt eller endret praksis på grunn av konkurranselovens forbud mot misbruk og tilsynets håndheving. 58 prosent nevner at dette har skjedd en til fem ganger i perioden 2018-2020, mens 21 prosent nevner at det har skjedd oftere. (13 prosent kan ikke svare på spørsmålet.)

Typer adferd som endres eller stanses oftest er eksklusivitet og rabattstrukturer. Dette samsvarer med resultatene fra spørreundersøkelsen fra 2017.

Konkurransetilsynet har færre saker angående mulig misbruk av dominans enn ulovlig samarbeid, men de sakene som tilsynet utreder nærmere er av stor betydning for forbrukerne. Da foretakene sakene gjelder som regel har stor omsetning, er også gebyrene potensielt store for denne type lovbrudd.

I 2020 har Konkurransetilsynet jobbet med etterforskning av mulig misbruk av dominans i dagligvaremarkedet. Saken er fortsatt i etterforskningsfasen og er kort omtalt i del 3.3. I tillegg har Telenorsaken vært behandlet i Gulating lagmannsrett i januar-februar 2021. Tilsynet ila Telenor i juni 2018 et gebyr på 788 millioner kroner for å ha hindret utbygging av et tredje mobilnett. I juni 2019 fikk tilsynet fullt medhold av Konkurransklagenemnda, hvoretter Telenor tok ut søksmål. Dette er første gang et vedtak fra Konkurransklagenemnda vurderes av Gulating lagmannsrett. Lagmannsretten har full prøvelsesrett.

Sikrer konkurranse i ølserveringsmarkedet gjennom avhjelpende tiltak

En tredje viktig dominanssak Konkurransetilsynet har jobbet med i 2020, er etterforskningsaken mot Ringnes. Saken ble avsluttet med et vedtak om avhjelpende tiltak. Tilsynet etterforsket Ringnes siden april 2017, med mistanke om at selskapet gjennom sine avtaler med serveringssteder hadde bundet disse til å kjøpe øl eksklusivt fra Ringnes. Slike avtaler kan hindre andre bryggerier og leverandører innpass i markedet, noe som kan være brudd på konkurranselovens forbud mot misbruk av dominerende stilling.

Aktører med stor markedsrett har etter konkurranseloven § 11 et særlig ansvar for å sikre at deres opptreden ikke skader konkurransen i markedet. Dersom dominerende aktører inngår eksklusivavtaler kan dette føre til at mindre aktører enten blir utestengt fra eller får mindre mulighet til å konkurrere i markedet. Svekket konkurranse i et marked kan føre til at det blant annet blir mindre utvalg, dårligere kvalitet og høyere pris på produktene. Dette gjelder uansett hvilke produkter eller tjenester som omsettes i markedet.

Misbruk av dominans

Konkurranseloven § 11 forbyr dominerende foretak å misbruke sin dominerende stilling.

Et foretak har en dominerende stilling hvis det er i stand til i betydelig grad å opptre uavhengig av sine konkurrenter, kunder og sluttbrukere.

Et dominerende foretak har et særlig ansvar for å unngå at dets adferd begrenser konkurransen.

Eksempler på misbruk av en dominerende stilling kan være underprising, lojalitetsrabatter, eksklusivavtaler, marginskvis, leveringsnekt eller urimelige forretningsvilkår.

Ringnes forplikter seg ved de avhjelpene tiltakene til å ikke inngå avtaler som gir selskapet rett til å levere øl eksklusivt til serveringssteder, og det skal gå klart frem av avtalene at serveringsstedene står fritt til å ta inn øl fra andre bryggerier og leverandører. Tiltakene gjør det også mulig for andre bryggerier og leverandører å konkurrere på pris, ettersom Ringnes forplikter seg til ikke å avtale rabatter som låser serveringsstedene til Ringnes, eller belønne kunder som velger å handle kun fra Ringnes.

Resultatkjede for arbeid mot misbruk av dominans

INNSATSAKTØRER

- Ressurser fra alle markedsavdelinger og staber
- Prioritering av saker etter ressursbruk og effekter

AKTIVITETER

- Forberedelser til rettsak i Gulating lagmannsrett (Telenorsaken) som startet i januar 2021
- Etterforskning angående innkjøpsbetingelser i dagligvaremarked
- Vurdering av tips og klager angående mulig misbruk av dominans

PRODUKTER / TJENESTER

- Avsluttet etterforsknings sak i markedet for ølsalg til serveringssteder med avhjelpende tiltak

BRUKEREFFEKTER

- Markedsaktører med dominerende stilling etterlever konkurranseloven og tilpasser praksis til regelverket. Andre aktører kan konkurrere med det dominerende foretaket, og nye aktører kan etablere seg i markedet. Bedre forståelse for konsekvensene for forbrukere av misbruk av dominans.

SAMFUNNSEFFEKTER

- Forbrukere og andre aktører har et reelt valg av leverandør av varer og tjenester
- Konkurransen kan bidra til lavere priser, og bedre tilbudet av produkter og tjenester

3.9 Fusjonskontroll

Fusjonskontroll ekstra viktig i krisetid

I 2020 mottok Konkurransetilsynet 93 meldinger om foretakssammenslutninger. Dette er litt under gjennomsnittet for de fem foregående år som har ligget på 103 meldinger.

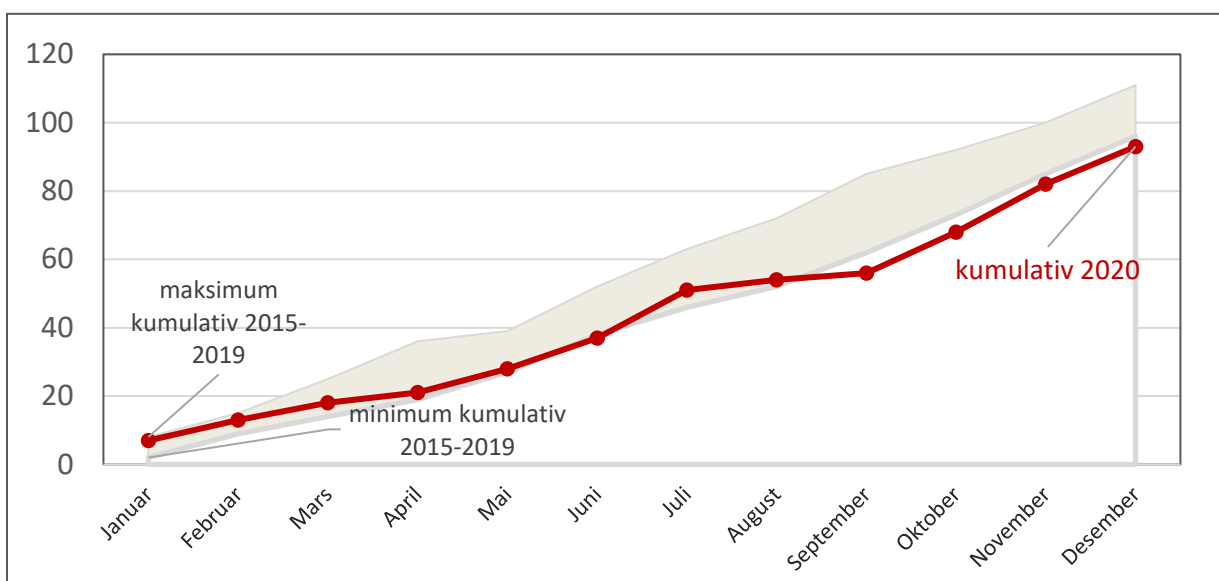
Forventning hos mange økonomer var at tiltakene relatert til covid-19 ville kunne bety en økning i antall konkurser og oppkjøp i utsatte markeder. Tall fra SSB viser at totalt antall konkurser faktisk har blitt noe lavere i 2020 enn i 2019, som er tilsvarende nedgang i antall fusjoner og oppkjøp meldt til Konkurransetilsynet. Konkursene har samlet sett likevel rammet et høyere antall ansatte og bedrifter med totalt sett en høyere omsetning enn i 2019.⁴ Tilsynet har fra de første covid-19- tiltakene hatt fokus på at fusjonskontroll er ekstra viktig i økonomiske kriser, på grunn av økt risiko for konsentrasjonsøkninger som kan begrense konkurransen i markeder. I april ble det vedtatt en midlertidig lov som ga tilsynet mulighet å utvide fristene i fusjonskontroll, for å sikre at konkurransemyndighetene i størst mulig grad ville være i stand til å utføre sine oppgaver under utbruddet av covid-19.

Meldeplikt for fusjoner og oppkjøp

Næringsdrivende har etter konkurranselovens § 18 plikt til å melde fra om foretakssammenslutninger hvis de involverte foretakene til sammen omsetter for over 1 milliard kroner i Norge årlig. Det er likevel ikke meldeplikt hvis bare ett av foretakene har over 100 millioner i årlig omsetning i Norge.

Det er forbudt å gjennomføre en foretakssammenslutning før Konkurransetilsynet har fått melding og har ferdigbehandlet saken.

Konkurransetilsynet har hjemmel til å pålegge meldeplikt for en foretakssammenslutning under terskelverdiene, dersom tilsynet har rimelig grunn til å anta at konkurransen påvirkes eller dersom andre særlige hensyn tilsier at tilsynet undersøker saken nærmere.

Gebyr for uriktige opplysninger i fusjonsmelding

Plikten til å gi riktige og fullstendige opplysninger til Konkurransetilsynet er grunnleggende for at tilsynet skal kunne være i stand til å håndheve konkurranseloven på en effektiv måte. Når det gis uriktige eller ufullstendige opplysninger, skaper det en risiko for at saken ikke undersøkes

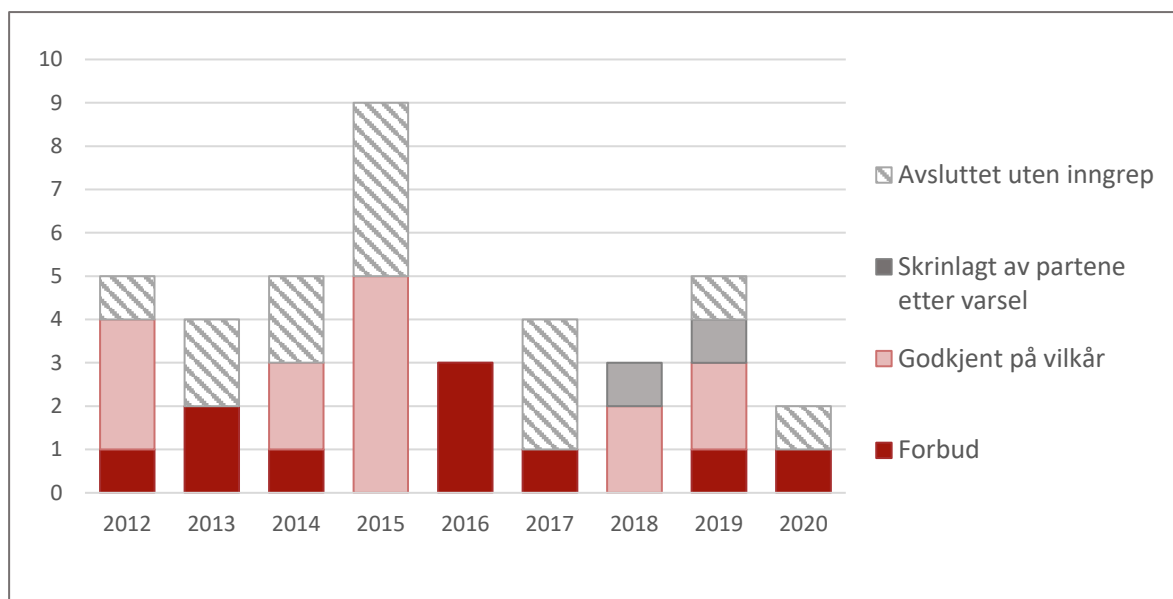
⁴ <https://www.ssb.no/virksomheter-foretak-og-regnskap/artikler-og-publikasjoner/fa-konkurser-i-koronatid>

nærmere. I verste fall kan dette medføre at tilsynet ikke griper inn mot en foretakssammenslutning som er skadelig for konkurransen. Vygruppen ble ilagt et gebyr på 7,5 millioner kroner for å ha gitt uriktige opplysninger i melding om foretakssammenslutning angående kontroll av billettsalget til Flåmsbanen. Vedtaket ble klaget inn til Konkurranseskjennemnda.

Varsler mulig inngrep i tre saker

Cirka 60 prosent av meldingene som sendes til Konkurransetilsynet er forenklete meldinger. Disse gjelder foretakssammenslutninger som i utgangspunktet er lite egnet til å påvirke konkurransen. Ordningen med forenklet melding er effektiv for næringsdrivende. I enkelte saker pålegger tilsynet en fullstendig melding etter en forenklet melding. I 2020 påla tilsynet én slik melding, i bankmarkedet. De aller fleste meldinger, 91 totalt i 2020, legges bort innen 25 eller færre virkedager. Rask avklaring sørger for at foretak kan gjennomføre de foretakssammenslutningene som kan være bra for forbrukerne. I 2020 varslet tilsynet mulig inngrep i tre saker, og brukte mer enn 25 virkedager for å undersøke om de planlagte foretakssammenslutningene ville påvirke konkurransen negativt. Schibsteds overtagelse av Nettbil ble stanset. Saken er omtalt i del 3.4. I tillegg vurderte tilsynet sammenslåingen av Gresvig og Sport1. Etter en helhetsvurdering kom tilsynet til at fusjonen ikke i betydelig grad ville hindre effektiv konkurranse i markedet. Den tredje saken, som fortsatt er til behandling per februar 2021, gjelder fusjonen mellom Altia Plc. og Arcus ASA.

Avslutning av fusjonssaker hvor Konkurransetilsynet har sendt varsel om mulig inngrep 2012-2020:

Antall varsler og vedtak om inngrep i fusjonssaker varierer naturligvis fra år til år, avhengig av hvilke fusjoner og oppkjøp gjennomføres. I 2020 har Konkurransetilsynet fattet det nevnte vedtaket om inngrep i markedet for digitale plattformer etter å ha pålagt meldeplikt. Uten markedsovervåking hadde oppkjøpet gått under radaren. Vel så viktig som vurdering av meldinger som kommer inn, er å gjennomføre fusjonskontroll på en måte at mulig konkurransebegrensende foretakssammenslutninger fanges opp.

Opplysningsplikt

Konkurransetilsynet har mulighet til å pålegge enkelte aktører en utvidet meldeplikt. Tilsynet vurderer kontinuerlig om det er behov å pålegge opplysningsplikt til flere aktører eller i andre markeder. Per 1. januar 2021 gjelder opplysningsplikt for blant annet aktører i drivstoff-, kraft-, avfall-, dagligvare-, alarm- og betongmarkedet. I 2020 varslet tilsynet overtredelsesgebyr mot St1 og vedtok overtredelsesgebyr mot Norgesgruppen for brudd av opplysningsplikten. Del 3.2 og 3.3 omtaler disse sakene og opplysningsplikten nærmere.

Resultatkjede for fusjonskontroll

INNSATSFÅKTORER

- Alle markedsavdelingene jobber med fusjonskontroll. Juridisk og økonomisk stab bistår i prioriterte saker, med informasjonspålegg, markedsundersøkelser, mm.
- Prioritering av saker etter ressursbruk og effekter

AKTIVITETER

- Følge opp om vilkårene for vedtak om inngrep fra 2019 i alarmmarkedet overholdes
- Mottak av melding om Mastercards overtagelse av Nets, som ble overført til behandling til EU-kommisjonen.
- Pålagt og fulgt opp opplysningsplikt i konsentrerte markeder
- Avsluttet 91 meldinger om foretakssammenslutninger innen 25 virkedager
- Avgjørelse om ikke-inngrep i sportssaken etter en nærmere vurdering
- Markedsovervåking for å vurdere behov for pålegg av meldeplikt eller opplysningsplikt, og pålagt meldeplikt der nødvendig
- Varsel om overtredelsesgebyr for brudd opplysningsplikt St1
- Varsel om mulig inngrep mot foretakssammenslutning Altia-Arcus
- Kronikk om viktighet av fusjonskontroll i krisetider

PRODUKTER / TJENESTER

- Vedtak om inngrep Schibsted – Nettbil
- Vedtak om overtredelsesgebyr Vygruppen
- Vedtak om overtredelsesgebyr Norgesgruppen

BRUKEREFFEKTER

- Foretak etterlever meldeplikt og opplysningsplikt
- Foretak skrinlegger planer om konkurranseskadelige fusjoner og oppkjøp.
- Prosafe-Floatel ble trukket av partene etter vedtak om inngrep. Saken var klaget inn til Konkurranseskilagenemnda.
- Ordning med forenklet melding og tilsynets raske avklaringer der det er mulig gjør at næringslivsaktører kan gjennomføre fusjoner og oppkjøp som er til fordel for forbrukere snarest.

SAMFUNNSEFFEKTER

- Konsentrasjonsøkninger som ville ha ledet til dårlig konkurranse forebygges. Forbrukere hadde merket konkurransebegrensning i markeder i form av høyere priser, dårligere utvalg og mindre innovasjon

3.10 Pådriver for konkurranse

Synlighet

Ett av Konkurransetilsynets hovedmål er å være synlig i offentligheten på en måte som bidrar til å fremme konkurranse og forhindre konkurranseskadelig adferd. I 2020 har vi vært synlige i norsk offentlighet via redaksjonelle nyheter, høringsuttalelser, kronikker, rapporter, fagartikler, foredrag, sosiale medier med mer. God synlighet fører til bedre kunnskap om tilsynets arbeid og øker næringslivets kjennskap til konkurransereglene. Dette vil forebygge konkurransekriminalitet og bidra til at håndhevingen av konkurranselovgevingen blir mer effektiv. Spørreundersøkelsen blant konkurranserettsadvokater viser at vi har blitt mer synlige de siste årene.

Konkurransetilsynet ble omtalt i cirka 4300 nyhetsartikler i norske medier i 2020. Sakene i dagligvare-, alarm-, drivstoff- og bokmarkedet fikk spesielt mye oppmerksomhet. I tillegg bidro høringssvar, rapporter og kronikker til det høye tallet. Tilsynets medarbeidere fikk publisert hele 32 kronikker i norske medier i fjor. Flere av kronikkene skapte engasjement i sosiale medier, og vi får tilbakemeldinger på at kronikker leses av våre målgrupper. Synlighet forsterker de indirekte effektene av våre saker. Vi har sett at vi i perioder med mye medieomtale også får inn flere tips. I 2020 lanserte tilsynet Konkurransespodden, en podcast som går dypere inn på aktuelle konkurransemessige problemstillinger. Vi har nådd våre brukergrupper direkte med varierte og mange innlegg i sosiale medier.

Foreslår endringer i reguleringer som fremmer konkurranse

Økt oppmerksomhet om konkurranse som virkemiddel for effektiv ressursbruk, kan bidra til utvikling av bedre løsninger, herunder endringer i reguleringer som åpner for økt konkurranse. Konkurransetilsynet skal i høringsuttalelser, gjennom påpekninger og ved andre virkemidler bidra til at offentlige reguleringer fremmer konkurranse til fordel for forbrukerne og næringslivet. Tilsynet kan foreslå tiltak som kan bøte på reguleringene. I 2020 sendte tilsynet ut 15 høringsuttalelser og tre påpekninger. Temaene som tilsynet har berørt med kronikker, høringer og påpekninger omfatter mange problemstillinger og markeder. Pådriverarbeidet i dagligvaremarkedet og digitale markeder har blitt nærmere omtalt i de respektive delene av årsrapporten.

Tilsynet lanserte også en tipsside hvor næringsdrivende og andre kan tipse oss om reguleringer som oppfattes som konkurransehennende, og det er en intern tipsgruppe med deltagere fra de tre markedsavdelingene som vurderer oppfølging av mottatte tips.

Nedenfor følger et utvalg av markeder tilsynet har jobbet med i 2020.

Margrethe Gudbrandsen
Kommunikasjonsdirektør

"Vi ser at synlighet er med på å øke kjennskap og kunnskap om konkurranseloven. Blant annet har vi sett over flere år at synlighet i media gir økning i antall tips. Fordi synlighet er viktig, er vårt mål å være synlig på flere flater og kanaler derav vår nyeste satsning på @konkurransespodden. "

Tiltak i strømmarkedet

Konkurransetilsynet har blant annet skrevet kronikk og advart mot at reguleringer i strømmarkedet kan bidra til svekket konkurranse. Reguleringsmyndigheten for energi (RME) har påpekt at de vurderer tiltak i strømmarkedet, som er preget av en uoversiktlig situasjon med mange og kompliserte kontrakter, som gjør det vanskelig for kundene å velge riktig avtale. I den forbindelse har tilsynet, i en kronikk, uttalt at det er positivt med tiltak som kan bidra til å gjøre det enklere for kundene å orientere seg i markedet. Samtidig er det viktig å tenke seg godt om dersom det vurderes å regulere markedet, for eksempel ved å forby enkelte typer kontrakter. Slik regulering vil kunne gi utilsiktede negative konsekvenser for konkurransen i markedet. Tilsynet vil fortsette å følge utviklingen i strømmarkedet og vil kunne bidra med hørings svar til eventuelle forslag til tiltak.

Liberalisering av drosjemarked

Konkurransetilsynet har i mange år vært en pådriver for å liberalisere drosjemarkedet i Norge. Dette markedet har i liten grad utviklet seg i takt med samfunnet for øvrig. Tilbudet har ikke vært tilpasset kundenes behov. Når flest trenger taxi, er de vanskelige å oppdrive. Når få trenger transport, er mange sjåførere på jobb. Det gir mye dødtid på tomgang, og den må kundene betale for gjennom høyere priser. Regjeringen innførte 1. november 2020 et nytt drosjeregulering som skal bidra til en etterlengtet konkurranse i dette markedet til glede for forbrukerne. Det er viktig at arbeidet for økt konkurranse i drosjemarkedet fortsetter, blant annet gjennom å legge til rette for bruk av ny teknologi som alternativ til dagens taksametre.

Opphevelse av bestemmelse i apotekmarked

Apotekforskriften inneholdt tidligere en bestemmelse som åpnet for å nekte apotekkjeder med en markedsandel over 40 prosent å åpne nye apotek (apotekforskriften § 13). Konkurransetilsynet sendte en påpekning til Helse- og omsorgsdepartementet i 2019 og ba om at bestemmelsen ble fjernet. På bakgrunn av påpekningen ble bestemmelsen opphevet i 2020. Begrensninger på et foretaks mulighet til å vokse organisk svekker insentivene til å vinne nye kunder, og kan derfor være skadelig for konkurransen i markedet. Opphevelsen av bestemmelsen sikrer at apotekkjedene fremdeles har insentiver til å vinne nye kunder, og styrker dermed konkurransen til fordel for apotekkundene.

3.11 Internasjonalt arbeid

I 2020 ble flere internasjonale møter avlyst, herunder det årlige nordiske møte som skulle vært arrangert i København. Planlagte workshops ble senere arrangert digitalt. Konkurransetilsynet var ansvarlig for å gjennomføre en digital workshop med fokus på fusjonskontrollen, og særlig oppkjøp av oppstartsbedrifter. Videre publiserte de nordiske konkurransemyndigheter en rapport med tittelen "*Digital platforms and the potential changes to competition law at the European level*", som gir et nordisk perspektiv på konkurransespørsmål i digitale markeder. Rapporten er et viktig bidrag i debatten om håndhevelse av konkurranseregelverket innen digitale markeder og regler for digitale plattformer. I del 3.4 omtales innspill til framtidig regulering av digitale markeder som Norge utarbeidet sammen med de andre nordiske konkurransemyndighetene nærmere.

Årsmøtet i det internasjonale nettverket av konkurransemyndigheter (ICN) ble også avlyst, men senere arrangert digitalt. Konkurransetilsynet var her ansvarlig for å arrangere en plenumsesjon som fokuserte på utfordringer knyttet til å fremme konkurranse og etterlevelse i den digitale tidsalder. Det kan nevnes at tilsynet er med å lede arbeidet i én av arbeidsgruppene i ICN: Advocacy Working Group, sammen med konkurransemyndighetene i Hong Kong og Colombia.

Konkurransetilsynet skal ivareta norske interesser i arbeidet med regelverkssaker og enkeltsaker i EØS. Tilsynet har deltatt aktivt i formelle og uformelle fora som EØS- og andre nettverksavtaler gir adgang til. Tilsynet har orientert departementet om saker til behandling i overvåkingsorganene av interesse for norske myndigheter, og hvilke merknader tilsynet har til sakene.

Møtene i det europeiske nettverket av konkurransemyndigheter (ECN – European Competition Network) ble gjennomført digitalt. Konkurransetilsynet har deltatt i møtene og rapportert til departementet om relevant regelverksutvikling etter vanlig praksis. Utformingen av *Digital Service Act* er et av de regelverksinitiativene som det er av særlig interesse å følge.

Konkurransetilsynet representerer Norge i OECDs Konkurransekomité. Komiteen avholdt sine møter digitalt i juni og november, og tilsynet hadde sendt skriftlige bidrag på henholdsvis "Start ups, killer acquisitions and merger control" og "Economic analysis in merger investigations". Disse er tilgjengelig på tilsynets nettside.

Etter som pandemien utviklet seg, har konkurransemyndighetene verden over hatt tett kontakt for å drøfte og utveksle erfaringer om hvordan man i størst mulig grad kan sikre konkurranse under og etter krisen. I en europeisk kontekst sluttet Konkurransetilsynet seg til en felles uttalelse fra det europeiske nettverket av konkurransemyndigheter (ECN) der rammene for samarbeid ble klargjort. I uttalelsen trekker man frem hvordan det er mulig å håndtere ulike konkurranserettslige sider av de utfordringene koronakrisen fører med seg. Siden den norske konkurranseloven er harmonisert med konkurransereglene i EU/EØS, vil tilsynets tilnærming til disse utfordringene være den samme som i andre europeiske land.

Kjell Jostein Sunnevåg
Direktør for eksterne relasjoner

"For Konkurransetilsynet er aktiv deltagelse i internasjonale nettverk svært viktig; både for å utveksle erfaringer men også for å knytte kontakter av betydning for vårt håndhevingsarbeid. Selv om Covid-19 har satt en stopper for å kunne delta på internasjonale møter fysisk, har den digitale møteaktiviteten vært stor. Dermed har også terskelen for å kunne delta blitt lavere, noe som har innebåret at flere tilsynsansatte har kunnet delta og dra nytte av, og bidra i de faglige diskusjonene. "

3.12 Konkurranséfaglig forskning og utredning

Forskning bidrar til effektiv konkurransepolitikk

Konkurransetilsynet forvalter det alminnelige prisreguleringsfondet. Midlene skal benyttes til forskning om konkurranseforhold samt pris- og konkurransepolitiske virkemidler. I begynnelsen av 2020 tildelte tilsynet 3,5 millioner kroner til fem nye prosjekter. Det ble totalt utbetalt 3,4 millioner kroner. Vedlegg 2 beskriver framgang for alle prosjekter i 2020.⁵ Satsing på forskning og utredning bidrar til å forsterke konkurransepolitikken kunnskapsgrunnlag og sikre effektiv håndheving av konkurranseloven. Kunnskapsdeling mellom tilsynet og academia gir oss tilgang på forskningsbasert kompetanse i metoder og markeder som ikke er mulig å bygge opp i en tidspresset saksbehandlingsprosess. Midlene fra prisreguleringsfondet har videreutviklet forskningsmiljøer innen konkurranseøkonomi og -jus, både nasjonalt og i Bergen. Flere prosjekter har gitt oss en uavhengig evaluering av effekter av våre saker, herunder i telekommarkedet.

For at prosjektene skal ha gode effekter, er det en forutsetning at resultatene gjøres kjent. Menon Economics publiserte en rapport, som ble omtalt i Konkurransetilsynets årsrapport 2019, om utvikling i næringskonsentrasjon og marginer i Norge og sammenhengen med konkurransepolitikk. En utvidelse av denne utredningen ble tildelt midler fra prisreguleringsfondet i 2020. Analyser fra prosjektet ble presentert i en OECD-workshop for konkurransemyndigheter i februar 2021. Dette er et bra eksempel på at forskning finansiert av prisreguleringsfondet fremmer effektiv håndheving av konkurransereguleringen. Konkurransetilsynet bruker både internasjonal og nasjonal forskning som viktig grunnlag i sin håndheving. Kompetanseutveksling i slike nettverk blir mye mer givende, når tilsynet og Norge stiller som aktive bidragsytere.

Konkurranséfaglig forskning stimuleres ved priser for Masteroppgaver

Hvert år siden 2004 har Konkurransetilsynet delt ut en pris til beste masteroppgave innenfor de to fagområdene konkurranseøkonomi og konkurranserett. Prisen er på 25000 kroner for hvert område. Formålet med konkurransen er å øke studentene sin interesse for konkurransepolitikk og utvikle nettverket mellom academia og tilsynet. I 2020 vant Oda Haagensen og Ragnhild Sørli (NHH) årets pris innen konkurranseøkonomi med oppgaven "Consequences of Competition and Proximity on the Stability in Banking". Emily Andersen (Universitetet i Lund) var årets vinner i konkurranserett med oppgaven "The Role of Consumer Welfare in EU Competition Policy: How Understanding the Priority Conferred Upon Competition Policy Objectives May Shed Light on Modern Day Inconsistencies".

Jan Yngve Sand
Sjeføkonom

"Forskningsbasert kunnskap er sentral for å sikre en effektiv håndhevelse av konkurranseloven. Konkurransetilsynet er avhengig av at eksterne forskningsmiljøer belyser aktuelle problemstillinger, og verdsetter at prisreguleringsfondet har opprettholdt slik forskning. Forskningen er av stor verdi internt i tilsynet som kompetanseheving, men formidles også i nasjonale og internasjonale fora, seinest i OECD."

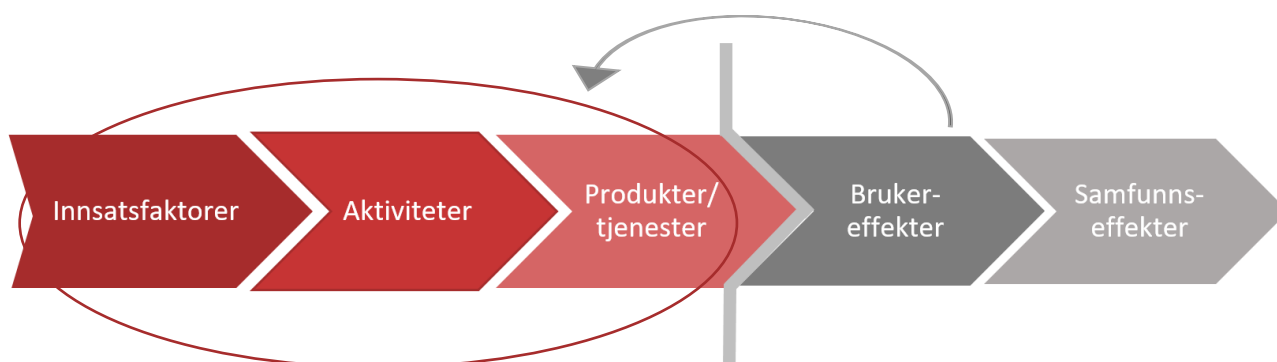
⁵ Les mer om prosjektene finansiert av prisreguleringsfondet på <https://konkurransetilsynet.no/forskning/forskningsmidler/>

4. Styring og kontroll i virksomheten

4.1 Overordnet vurdering av styring og kontroll i virksomheten

Virksomhetsstyring

Strategiplan for 2017-21, som ble introdusert i del 2, gir Konkurransetilsynet overordnet retning for prioritering og veivalg i strategiperioden. For å sette dette i sammenhengen med resultatkjeden fra del 2: for å ta riktige valg i virksomhetsstyring, som gjelder de første tre ledd i kjeden, tar tilsynet utgangspunkt i effektene som skal oppnås. Arbeidsmetoder og saksprioritering evalueres ved å veie opp innsatsfaktorer / ressurser mot effektene og merverdi for samfunnet, og vi justerer kontinuerlig.

I 2020 er Konkurransetilsynets evaluering av tidsbruk i etterforskningsaker et godt eksempel på dette. Det ble gjennomført en analyse av tidsbruk i utvalgte saker og intervjuer med 28 ansatte for å kartlegge forbedringsmuligheter i arbeidsmetoder. I tillegg ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant konkurranserettsadvokater for å få bedre innsikt i effektene av vårt arbeid og for å få innspill fra en av vår viktigste brukergruppe. I 2021 vil vi sette inn ytterligere tiltak for å effektivisere arbeidet. Et viktig mål er også å spare ressurser fra næringslivsaktører og andre parter, der mulig.

Et annet viktig område hvor Konkurransetilsynet evaluerer behovet for å endre innsatsfaktorer og aktiviteter basert på effektevaluering, er knyttet til digitalisering. Nye teknologier gjør at markeder endrer seg og dermed håndheving av konkurranseloven i disse markeder, som beskrevet i del 3. I tillegg gir digitalisering muligheter til å bruke data på en smartere måte, og endre våre arbeidsmetoder. Tilsynet har utarbeidet en digitaliseringsstrategi som presentert for NFD i 2020. Mer om dette i del 4.7.

Stig Hauge Bendiksen
Administrasjons- og organisasjonsdirektør

"I et år preget av covid-19 har Konkurransetilsynets ressursbruk og produktivitet vært opprettholdt. Ledere og ansatte har tilpasset seg situasjonen på en god måte. Vi tar også med oss læringspunkter fra denne tiden til vårt arbeid etter at epidemien er over."

Etatsstyringsdialog

I dialogen med Avdeling for konkurransepolitikk, selskapsrett og næringsøkonomi i NFD er effektmåling av Konkurransetilsynets arbeid sentralt. I 2020 har dialogen foregått digitalt. Dialogen med departementet oppfattes som god og konstruktiv. Beredskap i forbindelse med covid-19, utviklinger i EØS samt dagligvare har vært blant de viktigste temaene. Rapportering om måloppnåelse gjøres i tråd med kravene fra tildelingsbrev og bestillinger fra departementet for øvrig.

Internkontroll og etterlevelse

Strategi- og virksomhetsplanen omfatter hele virksomheten, og god internkontroll er en forutsetning for måloppnåelse og god styring. Konkurransetilsynet vurderer at virksomhetens internkontroll er god. Sikkerhetssystem med avvikshåndtering gir nyttige innspill til risikovurderinger og forebyggende tiltak. Regelmessig og hensiktsmessig intern rapportering på økonomi og tidsbruk, samt systematisering av prioritering og evalueringer har sammen med videreutvikling av styringskompetanse bidratt til at internkontroll er bedre knyttet til styring. Internkontrollsystemet er godt dokumentert i form av retningslinjer og kontrollerende dokumenter, og omfatter både saksbehandlings- og mer administrative prosesser i hele virksomheten. For å oppnå god praksis innenfor informasjonssikkerhet, etterlevelse av forvaltningsloven, offentleglova og personvernforordning arbeides det kontinuerlig med kompetanse og kultur. Tilsynet bruker blant annet utfall av klagesakene i Konkurranseskjennemnda til å vurdere om det er behov for tilpasninger.

4.2 Covid-19

Pandemietåret 2020 har preget både arbeidsmiljø og arbeidsprosesser. Størstedelen av ansatte i Konkurransetilsynet har hovedsakelig jobbet hjemmefra siden mars 2020. Det var små justeringer som skulle til for å gå over til en ny digital hverdag, og nøkkeltall viser at vi har holdt oppe produktiviteten. Mer om sikkerhet i en fulldigital hverdag med mange ansatte på hjemmekontor under punkt 4.6.

Krisestaben vurderte covid-19-situasjonen fortløpende med balanserte tiltak. Det ble raskt etablert en retningslinje basert på råd fra helsemyndighetene og tiltak utarbeidet basert på virksomhetens risikovurdering. Retningslinjen er bygget opp av tiltak sortert i fargekoder, som omhandler tilstedeværelse/jobbe hjemmefra, tiltak i lokaler, tjenestereiser, kurs, konferanser og møter, og sosiale samlinger/bedriftsidrett.

Å gi god informasjon til ansatte var en prioritet. Både ledere og HR fulgte opp ansatte kontinuerlig, både ved felles og individuelle tiltak. Det ble blant annet kartlagt behov for tilrettelegging og eventuelle andre problemer i forkant av medarbeidersamtalene. Det ble også avholdt to anonyme undersøkelser med tema som internkommunikasjon, samarbeid, ledelse og tilrettelegging. Dette er nærmere omtalt under punkt 4.4.

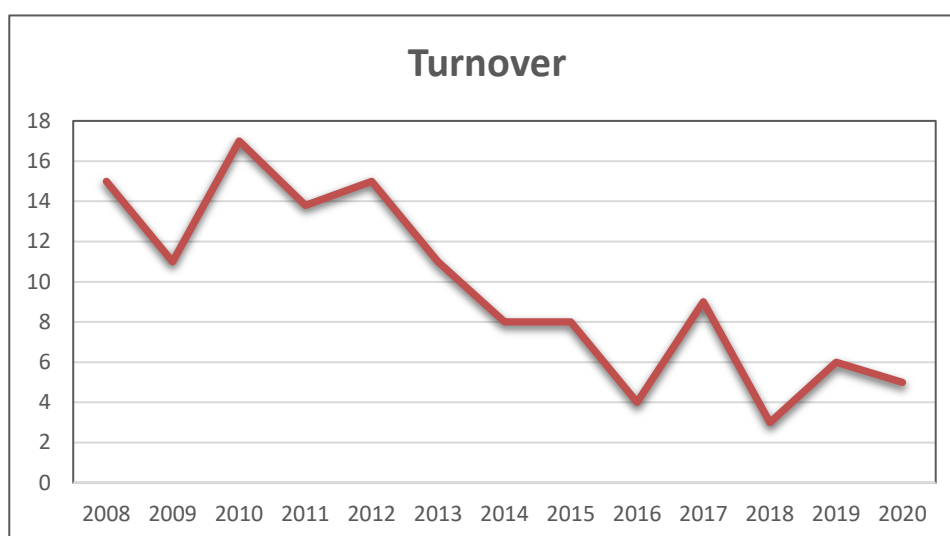
For å opprettholde produktiviteten var det en prioritet å gjennomføre saker som planlagt og fortsette dialog med partene og partsrepresentanter. Det ble også utformet egne smitteverntiltak for å kunne gjennomføre bevisninger. Hvis det hadde vært spørsmål blant næringslivsaktører om markedsovervåking og etterforskning ble redusert til et lavere aktivitetsnivå, hadde dette økt risikoen for konkurransekade i markeder. Bevisningen fra høst 2020 fulgte disse tiltakene. Vi offentliggjorde start av en ny etterforsknings sak tidligere i 2020. I tillegg har vi gitt tilbud om veiledning i forbindelse med covid-19-tiltak og vært aktive i media og synliggjort vårt aktivitetsnivå og viktigheten av konkurranse i krisetider. Ved alle disse aktivitetene er risikoen for at covid-19-situasjonen har økt konkurransekriminalitet betraktelig redusert.

4.3 Bemanning

Konkurransetilsynet er opptatt av å være en attraktiv arbeidsplass, med dyktige medarbeidere som opplever at de har gode faglige utviklings- og karrieremuligheter, og kapasitet og kompetanse som er godt tilpasset samfunnsoppdraget. Tilsynet jobber helhetlig ut fra en langsiktig rekrutteringsstrategi som blant annet innebærer profilering av tilsynet som arbeidsplass i relevante fora.

Konkurransetilsynet har vanligvis jevnlig besøk av skoleklasser i den videregående skolen, der vi i tillegg til å fortelle om vårt håndhevingsoppdrag også markedsfører tilsynet som en spennende arbeidsplass. Deltagelse ved arbeidslivsdager på universitet og høyskoler i de største byene er også viktige rekrutteringstiltak. I 2020 hoppet vi på mulighetene til å ha denne slags presentasjoner på digitale plattformer. For øvrig benyttes pris for beste masteroppgave og masteroppgavesamarbeid med NHH som virkemidler for på å styrke rekrutteringsgrunnlaget. I en rangering av attraktive arbeidsgivere blant yrkesaktive jurister høst 2020, kom tilsynet på 16. plass.⁶ Tilsynet merker sterk konkurranse på arbeidsmarkedet for erfarne jurister, og vil fortsette profileringsjobben for å kunne tiltrekke den nødvendige juridiske kompetansen for å utføre samfunnsoppgaven.

I 2020 ansatte Konkurransetilsynet en sjefsøkonom, IT-lærling og en ny rådgiver i avdeling for kommunikasjonsstaben. I tillegg hadde fire personer et trainee-opphold på ca. en måned hver, for å øke interessen for tilsynet som arbeidsplass i et tidlig utdanningsstadium. Dette ble løst ved både tilstedeværelse og ved hjemmearbeid med digitalt samarbeid. To midlertidige ansettelser ble omgjort til faste stillinger.

I løpet av 2019 begynte 16 nye medarbeidere, som merkes i økning av antall årsverk i 2020 (se nøkkeltall i del 2). Minst like viktig som rekruttering er å beholde dyktige medarbeidere. Konkurransetilsynet har mange ansatte med flere års relevant erfaring. Gjennomsnittlig ansiennitet per desember er 7,9 år mot 6,9 år i 2019. Seks fast ansatte sluttet i tilsynet i 2020. Turnover var dermed på 5,2 prosent, og holder seg til et greit nivå de siste årene. Den høye turnoveren for ti år siden var fortsatt en effekt av flyttingen fra Oslo til Bergen.

⁶ Kilde: Universum 2020

I tillegg til tilpasset bemanningsnivå er det avgjørende at Konkurransetilsynets medarbeidere har den riktige kompetansen for at samfunnsoppdraget kan løses på en god måte. Tilsynet har en stab av svært kompetente medarbeidere, med mange erfarne jurister, økonomer og ansatte med spesialkompetanse innenfor kommunikasjon, etterforskning, informasjonsforvaltning, IT, HR og økonomistyring. 13 medarbeidere har doktorgrad. Det er videre viktig for tilsynet at medarbeiderne har gode muligheter til å videreutvikle sin kompetanse, blant annet gjennom deltakelse på kurs og konferanser og i nordiske, europeiske og internasjonale nettverk. I 2020 har ansatte deltatt på konferanser, kurs og internasjonale møter digitalt og vi har intensivert intern kompetansedeling i form av mer regelmessige og flere webinarer.

Siste kvartal 2020 besluttet Konkurransetilsynet å starte prosessen med ansettelse av to dedikerte ressurser til å være med å bygge opp vårt digitale fagmiljø. Hermed følger vi den globale trenden at flere og flere konkurransemyndigheter ansetter data scientists og/eller oppretter egne enheter for overvåking av digitale markeder og digital etterforskning. Rekruttering skjer i første kvartal 2021. Disse ressursene vil også være sentrale i tilsynets videre arbeid med kompetanseheving for alle våre arbeidstakere. Det arbeides med en langsiktig plan for kompetansekartlegging både innenfor digitalisering og generell kompetanse.

4.4 Inkludering, mangfold og likestilling

Konkurransetilsynet arbeider for å utvikle rutiner og arbeidsformer for å nå målene for regjeringens inkluderingsdugnad. I henhold til tildelingsbrevet skal tilsynet redegjøre for hvordan rekrutteringsarbeidet har vært innrettet for å nå målet om 5 prosent, vurdere eget arbeid opp mot målene og omtale utfordringer og vellykkede tiltak. Tilsynet rapporterer i tråd med veiledning publisert høsten 2019.

Wenche Njøten
HR-leder

"Vi ønsker å være en arbeidsplass med et bredt mangfold. En bred variasjon av mennesker gir virksomheten vår et bredt spekter av kunnskap, synspunkter og ideer. Det er også et viktig samfunnsansvar å tenke inkludering for både eksisterende og potensielle medarbeidere".

Oppfølging av ansatte og nedgang i sykefravær i et år preget av pandemien

Konkurransetilsynet er en IA-virksomhet som arbeider systematisk med helse, miljø og sikkerhet for å sikre trygge arbeidsforhold og likebehandling. Tilsynet legger stor vekt på å skape et arbeidsmiljø som er helsefremmende og preget av trygghet, åpenhet og respekt. Gode resultater innen HMS krever et sterkt engasjement og god lederkompetanse, samt et godt og systematisk samarbeid med tillitsvalgte og vernetjenesten. Tilsynet har gjennomført vernerunde og regelmessige møter i arbeidsmiljøutvalget (AMU) i 2020, og videreført økt fokus på ledelse, lederutvikling og medarbeideroppfølging.

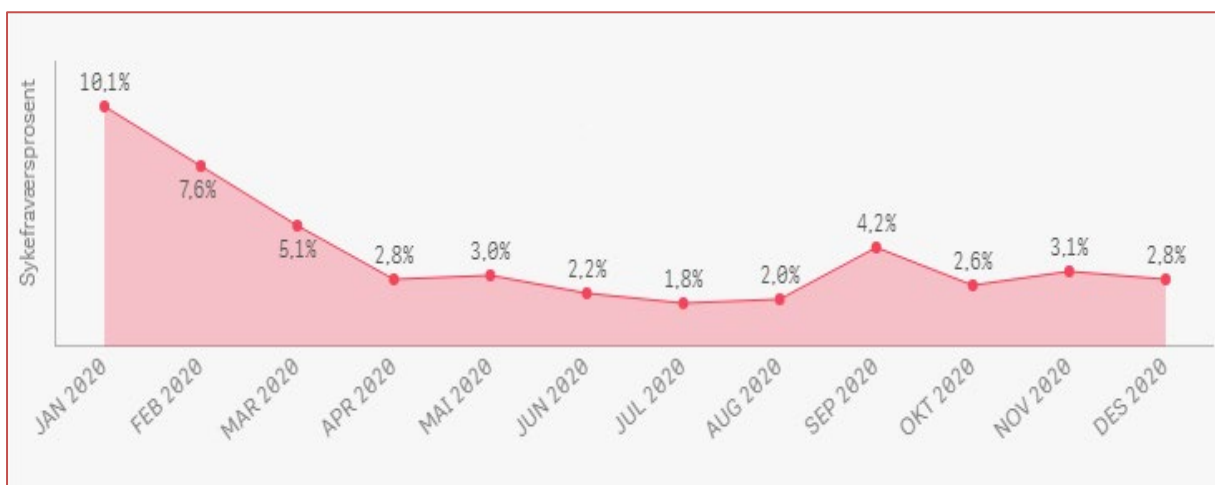
Partssamarbeid, ledelse og medarbeideroppfølging har vært preget av pandemisituasjonen. Samarbeid i organisasjonen, kommunikasjon, informasjon og medarbeideroppfølging har i all hovedsak foregått digitalt. Distanseledelse har vært et viktig fokusområde, i en ny hverdag for både

ledere og ansatte. Det er i perioden utført kartlegginger i ulike former for å skape et bilde av situasjonen, og vi har kontinuerlig arbeidet med målrettede tiltak for å skape en så god som mulig arbeidssituasjon for våre medarbeidere i en utfordrende tid. Effektiviteten viser seg å holde seg oppe, men denne unntakstilstanden påvirker oss både fysisk og psykisk i ulik grad.

Psykisk helse har vært et viktig tema de siste årene, og ikke mindre viktig i forbindelse med covid-19. I 2020 har vi hatt kampanjer og flere webinarer om psykisk helse. Dialogen mellom leder og ansatt har gjennom situasjonen blitt mer preget av tilrettelegging knyttet mot både psykisk- og fysisk helse. I perioder med anbefaling/påbud om hjemmekontor er særskilte HMS-grunner ivarettatt som et like viktig hensyn som smitteverntiltak. En liten prosentandel har jobbet fra kontoret på dette grunnlaget. Videre har vi arrangert digitalt ergonomikurs og tilbydd utlån av nødvendig utstyr fra kontoret. Alle ansatte fikk en økonomisk kompensasjon til å kjøpe nødvendig utstyr utover det lånte.

Som følge av covid-19 var det ikke tilgjengelige influensavaksiner høsten 2020. Alle ansatte som er gravide får tilbud om samtale med jordmor og leder på arbeidsplassen, slik at det kan tilrettelegges for at den ansatte skal kunne stå lengst mulig i arbeid gjennom svangerskapet. Ansatte som har behov for det, får trene innenfor arbeidstid. Vi har hatt et fokus på egen helse, fleksibel arbeidstid, pauser, turer i arbeidstid og ergonomi.

I 2020 var sykefraværet 4,1 prosent. Dette er en ytterligere nedgang fra 4,9 prosent i 2019 og 6,5 prosent i 2018. I figuren under ser man en trend fra mars og ut året med et svært lavt sykefravær i forhold til tidligere år. Dette skyldes antakeligvis at færre er syke etter mindre nærkontakt, samt at hjemmekontor gjør det er lettere å arbeide med en lavere restarbeidsevne. Etter en anonym arbeidsmiljøkartlegging (januar 2021) fremkommer det at svært mange ønsker hjemmekontor som en fleksibel ordning også etter pandemien. Dette er noe arbeidsgiver vil vurdere som et inkluderende og forbyggende tiltak mot sykefravær.

Inkludering

Konkurransetilsynet har på bakgrunn av nasjonale mål samt egne strategiske mål hatt et inkluderingsfokus i sin rekrutterings- og personalstrategi over lengre tid. Både i 2019 og 2020 oppnådde tilsynet målet om at minimum fem prosent av nyansettelser i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en. Det rapporteres ikke mer spesifikt om 5 prosent-målet med hensyn til personvern, men det bør nevnes at tilsynet anser deltagelse i traineeprogrammet i 2019/2020 fra staten som en suksess, og vil strebe etter å rekruttere etter denne ordningen igjen. Inkludering er ikke kun relatert til rekruttering, men krever flere konkrete tiltak for *alle* ansatte, uavhengig av tjenestetid.

Inkluderingstiltak 2020	Resultat	Veien videre
<p>Kultur for mangfold Bevisstgjøring av ledere og tillitsvalgte om inkluderingsmålet. Fokus på lederrollen. Nytt digitalt verktøy for medarbeidersamtalen.</p> <p>Fokus på tilrettelegging og restarbeidsevne også for egne ansatte.</p> <p>Fokus på alminneliggjøring av hele spekteret av sykdom.</p> <p>Seminarer og artikler om psykisk helse.</p>	<p>Økt tendens til bruk av gradert sykemelding fremfor hel sykemelding. Redusert sykefravær for 2. året på rad. Flere ansatte med nedsatt funksjonsevne der arbeidsoppgaver og ansvar tilrettelegges for den enkelte. Tett dialog mellom arbeidstaker, nærmeste leder og HR.</p> <p>Konkurransetilsynet er også bevisste på inkludering i intern kommunikasjon. Tilsynet søker å vise mangfoldet i organisasjonen, og å vise at alle er en viktig brikke i organisasjonen.</p> <p>Bruk av hjemmekontor kan også regnes som et inkluderingstiltak, og vil nok brukes mer som en fleksibel ordning også etter covid-19.</p>	<p>Fortsette fokuset i hele virksomheten.</p> <p>Fortsette styrking av ledernes kompetanse og verktøykasse for å øke kvalitet og trygghet i rollen. Øke bruk av spesialkompetanse fra Bedriftshelsetjeneste ved opplæring og rådgivning.</p> <p>Bruke hjemmekontor som en fleksibel ordning.</p> <p>Oppfordre ledere/HR til å øke kunnskap innen mangfolds rekruttering ved å delta på DFØ's nye e-læringskurs.</p>
<p>Rekruttering Fra 2019 ble utlysningstekster tilpasset. Konkurransetilsynet er opptatt av at det tilsynet ber om av kvalifikasjoner og personlighet er saklig begrunnet mht. innholdet i arbeidet.</p> <p>Arbeidstakere som ikke har norsk som morsmål kan få tilbud om å delta på norskundervisning dekket av arbeidsgiver.</p> <p>HR er eier av rekrutteringsprosessen og arbeider med å etablere beste praksis på rekruttering og onboarding.</p> <p>Rekrutteringsutvalg medvirker (definert mandat), hvor allerede fastsatt tema er rekruttering med fokus på inkludering og mangfold.</p>	<p>Foreløpig for kort periode til å måle effekt. Dette er et flerårig arbeid. Endring i holdninger til rekruttering vil gi effekter over tid.</p> <p>Det er ingen endring i tallet på ansatte med bakgrunn fra utenfor EØS i 2020. Konkurransetilsynets ansatte har ni forskjellige nasjonaliteter, og flere som ikke har norsk som morsmål.</p> <p>Kjønnsbalansen i organisasjon og i ledergruppen i 2020 er ihht. mål.</p>	<p>Jobbe videre med kravspesifikasjoner i utlysningstekster som balanserer hensyn til mangfold og kvalifikasjonsprinsippet.</p> <p>Konkurransetilsynet skal forankre rekrutteringsarbeidet videre i organisasjonen i dette arbeidet, både ledere, tillitsvalgte og rekrutteringsutvalget. Utforming av utlysningstekst er en del av dette arbeidet.</p> <p>HR skal sammen med ledelse sikre fokus på rekrutterings beste praksis med fokus på mangfold og inkludering, også for lærlinger.</p>
<p>Universelt utformet nettsider og lokaler for besøkende og ansatte Konkurransetilsynets lokaler er universelt utformet.</p> <p>Etterlevelse av EØS-direktiv om inkluderende kommunikasjon.</p>	<p>Nettsiden www.konkurransetilsynet er utarbeidet i henhold til kravene som er satt til offentlige nettsider om universell utforming. De fleste kravene som er oppfylt viser til oppsett og utforming av innhold.</p>	<p>I digitaliseringsstrategi legger Konkurransetilsynet vekt på hvordan digitale hjelpemidler vil kunne bidra til inkludering.</p>
<p>Erfaringsutveksling og kompetanseheving Mesteparten av erfaringsutveksling har skjedd digitalt gjennom nettverk i departementet og vært knyttet til håndtering av covid-19</p> <p>Deltatt på digitale samlinger og webinarer hos DFØ.</p>	<p>Verdifull erfaringsutveksling for å sikre god håndtering av covid-19 situasjonen særlig knyttet til HMS og inkludering.</p>	<p>Delta i flere og nye nettverkssamlinger.</p> <p>Flere foredrag i nevnt nettverk.</p>
<p>Deltakelse traineeprogrammet Konkurransetilsynet har deltatt i traineeprogrammet i staten 2019/2020.</p>	<p>Desember 2019 ansatte Konkurransetilsynet en kandidat i et års midlertidig engasjement. Vellykket, fast ansatt i 2020.</p>	<p>Høste erfaringer. Alminneliggjøre og ufarliggjøre. Vurdere ny trainee i 2021.</p>

Lærlinger

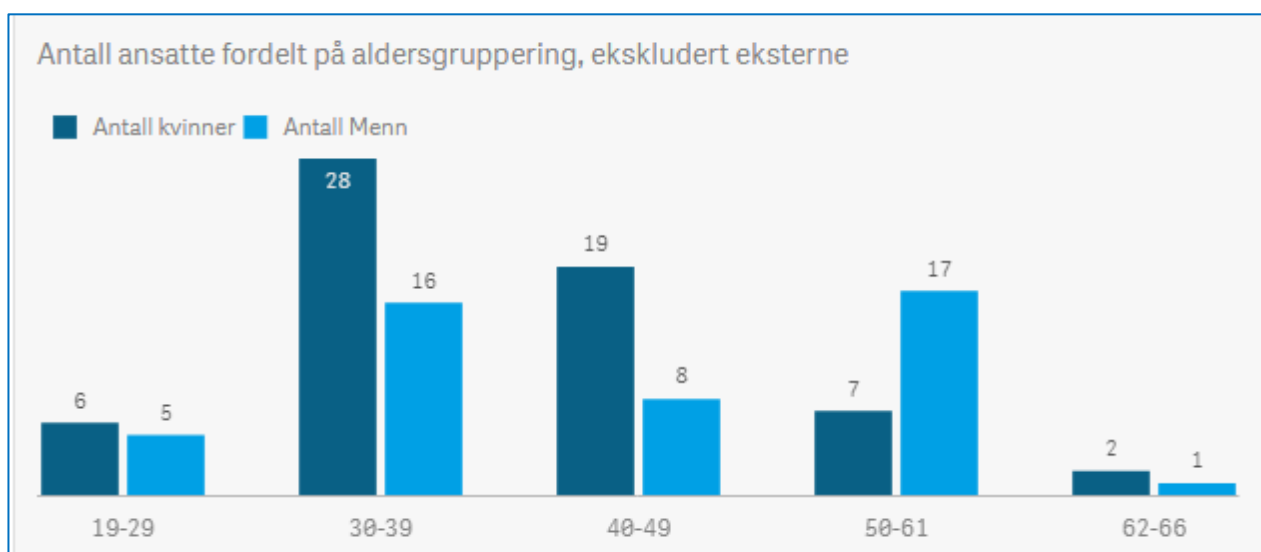
Jf. tildelingsbrev 2020 punkt 5.2, skal alle statlige virksomheter knytte til seg minst én lærling. I 2020 ansatt Konkurransetilsynet en IKT-lærling. Per januar 2021 ser ikke tilsynet at antall lærlinger kan økes, men vi vil vurdere dette fortløpende.

Likestilling

	År	Menn i pst.	Kvinner i pst.	Totalt (N)	Kvinnerns lønn av menns
Totalt i virksomheten (ekskl. lærling)	2020	43	57	108	90,1 %
	2019	42	58	115	91,8 %
Direktører (ekskl. konkurransedirektør)	2020	56	44	9	93,7 %
	2019	56	44	9	95,0 %
Seniorrådgivere	2020	42	58	67	92,5 %
	2019	40	60	70	93,8 %
Rådgivere	2020	40	60	20	106,9 %
	2019	36	64	22	105,2 %
Førstekonsulenter	2020	36	64	11	100,4 %
	2019	46	54	13	100,4 %

Antall kvinner i ledende stillinger: Intern målsetting om at toppledelsen skal bestå av minimum 30 prosent kvinner er oppnådd også i 2020. I ledergruppen er det i 2020 6 menn og 4 kvinner.

Likelønn mellom menn og kvinner på alle stillingsnivå: Fordelingen er relativt lik 2019. For direktørgruppen (utenom konkurransedirektøren) er andel kvinners lønn av menns lønn 93,7 prosent. Konkurransetilsynet vurderer det likevel ikke nødvendig å sette inn tiltak, da forskjellen ikke er relatert til kjønn, men basert på stilling og ansiennitet. Figuren fra DFØ sin løsning nedenfor viser at andel kvinner er høyere blant de yngre ansatte. For seniorrådgivere gjelder også at ansiennitet heller enn kjønn forklarer at andelen er lavere enn for rådgivere og førstekonsulenter. Det er relativt små forskjeller i lønn mellom menn og kvinner med lik erfaring og kompetanse i tilsynet. Det er derfor ikke planlagt eller iverksatt spesielle tiltak på dette området, men vi følger med og vil vurdere tiltak ved behov.

Sykefravær: I Konkurransetilsynet har kvinner et høyere sykefravær enn menn, noe som også gjelder på nasjonalt nivå. Det er mange hypoteser om årsaker til denne generelle forskjellen, men ingen direkte forklaring. Tilsynet har flere tiltak for å redusere sykefravær, og har egne tiltak for å redusere sykefravær blant gravide kvinner ved god oppfølging. Alle gravide arbeidstakere får tilbud om trepartssamtale inkludert jordmor.

År	Ansatte Total (N)	Deltid		Midlertidig ansettelse		Foreldrepermisjon		Legemeldt fravær	
		% menn	% kvinner	% menn	% kvinner	% permisjons- dager menn ⁷	% permisjons- dager kvinner ⁸	% menn	% kvinner
2020	108	1,8	2,8	2,8	0	3,0	1,6	1,1	4,9
2019	115	0,9	4,3	1,7	0,9	1,4	5,5	1,9	4,6

Konkurransetilsynet har som mål å rekruttere ansatte på heltid og som fast ansatt, men gir samtidig delvis permisjon eller midlertidig redusert stilling i henhold til arbeidsmiljøloven og hovedtariffavtalen hvis ansatte har behov for den tilrettelegging. To midlertidig ansatte ble fast ansatt i 2020. Per desember var ingen kvinner midlertidig ansatt.

4.5 Bruk av kommunikasjons tjenester

I tråd med punkt 5.3 i tildelingsbrev 2020, har Konkurransetilsynet utført oppgaver knyttet til eksternt og intern kommunikasjon med egen bemanning.

4.6 Sikkerhet og beredskap

Jamfør departementets føringer skal Konkurransetilsynet arbeide systematisk med å forebygge uønskede hendelser som kan hindre måloppnåelse og forårsake alvorlig skade i egen virksomhet eller hos andre. God styring og kontroll med informasjonssikkerheten er et viktig mål for virksomheten og en forutsetning for å kunne utføre vårt samfunnsoppdrag. Tilsynet har ansvar for å håndtere digitale angrep i egen virksomhet og for å dele informasjon om digitale angrep med departement og relevante samarbeidspartnere. Digital sikkerhet skal ivaretas i samsvar med nasjonal strategi for digital sikkerhet som ble lansert i 2019. NFD ber om redegjørelse for arbeidet med sikkerhet og beredskap i årsrapporten.

Lorna Fredriksen
Sikkerhetsleder

"Ansattes kunnskap og holdninger er vesentlig for at virksomheten kan operere sikkert. En god sikkerhetskultur innebærer at medarbeidere vet hva som er forventet av dem, tar ansvar for egne handlinger og melder fra om sikkerhetsmessige forhold som virksomheten bør vite om."

⁷ Permisjonsdager i prosent av totalt antall avtalte dagsverk menn

⁸ Permisjonsdager i prosent av totalt antall avtalte dagsverk kvinner

God grunnsikring

Det er i løpet av de siste årene gjennomført en rekke tiltak for å sikre IKT-systemene i Konkurransetilsynet. Tiltakene er i overensstemmelse med NSM sine grunnprinsipper for IKT sikkerhet og anbefalinger i nasjonal strategi for digital sikkerhet. Grunnsikring av virksomhetens IKT-systemer kan derfor beskrives som god. Det kan imidlertid være utfordrende for en relativt liten virksomhet å finne en god balanse mellom sikkerhetstiltak, hva som er akseptabel risiko og samtidig unngå at sikkerhetstiltak fører til lav effektivitet og er til hinder for måloppnåelse. Endringer av styringssystem og vurdering av ulike sikkerhetstiltak er derfor en kontinuerlig prosess og vurderes fortløpende på bakgrunn av risikostyring, øvelser, avvik og endringer av trusselbildet i samfunnet.

Konkurransetilsynet sitt styringssystem for sikkerhet er basert på veileder fra NSM, og bidrar til et systematisk arbeid med sikkerheten i virksomheten, der roller og ansvar er avklart. Det er opprettet krise- og beredskapsplaner som skal bidra til at man i løpet av kort tid kan være klar til å håndtere uønskede hendelser. Deltakere i krisestab har fått tildelt egne tiltakskort med aktiviteter som skal ivaretas dersom det oppstår en krise. Sikkerhets- og beredskapsarbeidet er risikobasert og det gjennomføres årlig en verdibasert risikovurdering for virksomhetens verdier. Risikovurderingen er basert på interne sårbarheter og oppdatert trusselbilde presentert av nasjonale myndigheter. Risikostyring er også en forutsetning for anskaffelse av nye digitale løsninger, hvor risiko knyttet til personvern og digital sikkerhet i løsningene vurderes.

Økt sårbarhet og trusselnivå knyttet til digital sikkerhet ved covid-19

Covid-19 har skapt utfordringer for sikkerhetsarbeidet. Mange ansatte har arbeidet hjemmefra store deler av 2020, noe som har krevd økt fokus på digital sikkerhet. Sårbarheten i digitale løsninger har økt og stiller større sikkerhetskrav til hver enkelt ansatt. Fysisk sikring av lokaler og PC-er er ikke lenger tilstede og en rekke andre digitale sårbarheter blir mer fremtredende. Digitale løsninger hvor sikkerhetsgradert- og konfidensiell informasjon behandles, har vært beskyttet av fysiske tiltak som tidligere. Ansatte har ikke tilgang til denne type informasjon på hjemmekontor. Informasjon og tett kontakt med ansatte angående digital sikkerhet på hjemmekontor har vært prioritert i 2020. Kurs i regi av NORSIS ble gjennomført for alle ansatte i sikkerhetsmåneden oktober. I 2020 har det ikke vært gjennomført øvelser utover at krise- og beredskapsarbeidet har vært rettet mot covid-19 og håndtering av denne krisen. Det har vært rapportert jevnlig til NFD angående kontinuitetsplaner under krisen. Konkurransetilsynet har klart å opprettholde en god kontinuitet, under hele perioden, og har vært i tett kontakt med NFD angående nasjonal beredskap.

Oppfølging av nasjonal strategi for digital sikkerhet

I første del av 2020 har sikkerhetsarbeidet handlet mest om å få på plass god digital sikkerhet i tilknytning til pandemi og hjemmekontorløsning. I siste del av 2020 har ulike enheter i Konkurransetilsynet hatt økt fokus på aktiviteter som kan bidra til å forbedre sikkerhetsstyring og informasjonssikkerheten ytterligere. Dette arbeidet vil videreføres i 2021. Sikkerhetsarbeidet i tilsynet er forankret i ledelsen ved at det rapporteres årlig til ledergruppen. Det er også et tett samarbeid med sikkerhetsfunksjoner og ledelsen ved avvikshåndtering og uønskede hendelser. I 2021 etableres mål og aktiviteter for sikkerhetsstyring som en del av virksomhetsstyringen og skal følges tettere opp enn tidligere. Sikkerhetsstyring skal også integreres i ny strategi som skal iverksettes fra 2022. Det pågår nå en videreutvikling av sikkerhetssystemet for å få bedre oversikt og styring med akseptabel risiko, verdikjeder og avhengigheter og leverandørkontroll. Videre pågår det et arbeid med å videreutvikle en god sikkerhetskultur i virksomheten. Ved at ledelsen motiverer medarbeiderne til å handle på en måte som ivaretar sikkerheten, kan virksomheten skape en god sikkerhetskultur. Anbefalte tiltak i nasjonal strategi for digital sikkerhet, NSMs "grunnprinsipper for IKT-sikkerhet" og Difis "internkontrollveileder" har vært og vil legges til grunn for tilsynets videre arbeid med sikkerhetsstyring.

4.7 Digitalisering

I 2020 utarbeidet Konkurransetilsynet en intern digitaliseringsstrategi, som skal bidra til en helhetlig tilnærming til digitalisering for hele virksomheten. Den digitale strategien skal alltid være førende for digitale anskaffelser. Det ble nedsatt en digitaliseringsgruppe på tvers av enheter som fungerer som pådriver for digital transformasjon av virksomheten. Her omtales kort hovedmålene med tilhørende tiltak.

Konkurransetilsynet skal følge opp digitale markeder

Konkurransetilsynet må identifisere forbedringspotensial og sikre mest mulig effektiv håndheving av konkurransereglene i digitale markeder og overfor digitale aktører. Aktiviteter og resultater relatert til dette målet er omtalt i del 3.4.

Digitalisering av håndhevingsfunksjonen og i etterforskningsarbeidet

Konkurransetilsynet skal bruke digitalisering i håndhevingsfunksjonen og etterforskningsarbeid ved hjelp av utvidet bruk av digitale verktøy for innhenting og analyse av data. Det framgår også av tildelingsbrevet at tilsynet skal vurdere mulighetene digitalisering gir for å avdekke konkurransekriminalitet og effektivisere etterforskningsmetoder. Tilsynet har i 2020 gjennomført ulike tekniske oppgraderinger og kompetansehevingstiltak i etterforskningsverktøy. Ved rekruttering av data scientists som startet i 2020, kompetanseheving og erfaringsutveksling i nasjonale og internasjonale nettverk, åpner vi opp for å bruke flere datatyper og datakilder i avdekking av konkurransekriminalitet. Bruk av digitale løsninger som for eksempel maskinlæring / kunstig intelligens vil da kunne være aktuell ved innsamling og analyse av informasjon. Det vil være mulig å innhente og analysere større datamengder, og vi vil kunne se verdien av å bruke flere forskjellige typer data og koblinger mellom data.

Digitalisering og kommunikasjon med eksterne

Digitalisering gir nye muligheter for kommunikasjon med eksterne aktører og deling av dokumentasjon på sikker måte. Dette kan både effektivisere arbeidet for oss og samarbeidspartnere, og bidra til bedre kvalitet og økt sikkerhet på innrapportering og utsendelse. I mars 2020 oppgraderte Konkurransetilsynet tips-siden slik at det nå er mulig for tipser å kommunisere anonymt med tilsynets etterforskere gjennom kryptert toveis-dialog. Vi har i 2020 fått inn flere tips enn tidligere år. Når det gjelder utveksling av dokumenter med eksterne på en sikker digital måte, vurderer vi fortløpende mulige løsninger.

Digitalisering og helhetlig produksjon av styringsdata

Digitalisering gir muligheter for en helhetlig produksjon av styringsdata fra en rekke interne og eksterne datakilder som gir grunnlag for plan, strategi og daglige beslutninger på en bedre måte enn i dag. Konkurransetilsynet bruker DFØ sine fellesløsninger der det passer. I 2020 har tilsynet sett nærmere på hvilke datakoblinger, analyser og visualiseringer som er aktuelle å lage i et BI-verktøy. Målet med å bruke et verktøy for Business Intelligence er å gi medarbeidere og ledere muligheten til å ta raskere og bedre beslutninger, øke driftseffektiviteten og identifisere trender. Dataene vil være lettere tilgjengelige og regelmessig oppdatert, og visning og analyse kan tilpasses hver enkeltes behov ved å bruke dashboards. Vi har bygget kompetanse for å kunne starte å prøve ut dashboards og rapporter i 2021.

Digitalisering og medarbeidere

Digitalisering gir nye muligheter for både automatisering av arbeidsprosesser, tilrettelegging og inkludering. Digitalisering gir også mulighet for å tilrettelegge arbeidsdagen for våre ansatte på en måte som kan inkludere medarbeidere, gi støtte og redusere sykefravær. En ny hverdag med mange ansatte på hjemmekontor har lært oss mye om bruk av digitale løsninger. Vi har bygget kompetanse på effektivisering av digitalt samarbeid, og kjent på både muligheter og utfordringer. Våre medarbeidere har vært tilpassningsdyktige og tatt et stort steg i den digitale transformasjonsprosessen. Både HR, ledere og ansatte har tatt digitale initiativ, og vår digitale modenhet og kultur er styrket.

I 2021 vil vi gjennomføre flere tiltak forankret i strategien, og i neste strategiperioden vil digitalisering være integrert. Vi vurderer løpende hvilke digitale løsninger som skal endres eller anskaffes, og vi gjør disse vurderingene i tråd med nasjonale strategier, anbefalinger og veiledninger om digitalisering i offentlig sektor. De viktigste pågående prosjekter er implementering av Microsoft 365 samt oppgradering og overgang til skyløsning av saksbehandlings- og arkivsystem. Prosjektene henger tett sammen med digitaliseringsstrategien og vil kunne bidra i flere av de nevnte fokusområdene. I de forskjellige implementeringsfasene gjennomføres det en detaljert risikovurdering angående både sikkerhet og personvern. Beskyttelse av forretningshemmeligheter og andre sensitive data er kjernen i alle risikovurderinger, og digital sikkerhet, som redegjort for i del 4.6 skal gå hånd i hånd med den digitale transformasjon av virksomheten.

5. Vurdering av framtidutsikter

Konkurransetilsynet vil i tråd med strategiske mål fortsette å håndheve konkurransereglene i en rekke markeder og rettet mot ulike typer adferd, og tilsynet vil arbeide for å endre reguleringer som er til skade for forbrukerne. I tiden framover vil digitale markeder, dagligvaremarked og kartellavdekking være viktige områder. Tilsynet vil håndheve konkurransereglene på en slik måte at markedsaktørene etterlever dette regelverket. Det vil fremme konkurranse, hvilket er til fordel for forbrukerne og styrker konkurransekraften for bedriftene.

Effektiv avdekking av konkurransekriminalitet

Vårt arbeid de siste årene synliggjør at konkurranseloven gjelder i (nesten) alle markeder, og nå under covid-19 har vi forklart at dersom reglene etterleves i krisetider vil det få oss raskere ut av krisen. Vår spørreundersøkelse blant konkurranserettsadvokater viser at vårt arbeid bidrar til etterlevelse. For å opprettholde disse forebyggende effektene av vårt arbeid er det viktig å fortløpende starte nye saker og å jobbe proaktivt med avdekking av konkurransekriminalitet. Satsingen på digitalisering, blant annet ansettelse av data scientists og kompetanseheving av medarbeidere, vil framskynde denne digitale transformasjonsprosessen. Det vil blant annet gi et større potensiale for avdekking av kartell ved hjelp av datanalyse. Deltagelse i internasjonale nettverk for konkurransemyndigheter gir betydelig erfaringsutveksling, ikke minst når det gjelder utprøving av nye digitale løsninger i etterforskningen.

Vi vil fremover ha fokus på å behandle våre etterforsknings saker så effektivt som mulig. Gjennom dialogen med Advokatforeningen og spørreundersøkelsen i november 2020 har konkurranserettsadvokater gitt nyttige innspill til hvilke deler av saksbehandlingsprosessen som tilsynet kan forbedre. I tillegg har tilsynet innhentet innspill fra egne ansatte, evaluert ressursbruk på utvalgte saker, og fortsatt dialogen i det nordiske nettverk om etterforsknings saker. I 2021 vil vi, på bakgrunn av innspillene vi har fått, prøve ut forskjellige tiltak for å øke smidigheten i virksomheten, og kunne bemanne og behandle saker mest effektivt.

Ny strategiplan

Strategiperioden varer ut 2021, og vi har satt i gang arbeidet med ny strategiplan for 2022-2026. Denne strategien vil ta med de punktene vi har god erfaring med fra perioden 2017-2021, samt integrere nye fokusområder fra de siste årene: digitalisering og sikkerhet, herunder personvern. Tilsynet vil arbeide bredt også de neste årene, mot mange markeder og mange typer adferd og med mange virkemidler, for i størst mulig grad å oppmuntre til etterlevelse av konkurransereglene og for å fremme konkurranse til fordel for forbrukerne.

Covid-19 skal ikke ramme framtidig konkurranse i markeder

Som følge av Covid-19 var det forventet et høyere antall konkurser, og dermed fare for at store aktører kjøpte opp mindre konkurrenter som var på vei ut av markedet. Det ser imidlertid ut som om støtteordningen og kanskje også fleksibiliteten til bedriftene har forhindre eller utsatt dette, da det var færre konkurser i 2020 enn tidligere år. I 2021 kan antallet konkurser øke, og vil vi følge nøye med for å hindre at store aktører kommer i en posisjon der de kan kjøpe opp mindre aktører som er kommet i en vanskelig økonomisk situasjon. Fusjonskontroll forventes dermed å innta en større rolle i 2021, men også markedsovervåking i blant annet luftfartsmarkedet vil være viktig nå når det skjer store strukturelle endringer i dette markedet. 2020 har vist at vi kan gjennomføre bevissikringer og opprettholde etterforskningsaktivitet, men vi må ta høyde for at krisetid kan ha stimulert ulovlig samarbeid, til tross for vår veiledning og vårt forebyggende pådriverarbeid. Også her vil vi som i 2020 bruke våre internasjonale nettverk aktivt for å reagere riktig på adferd som er utløst av covid-19.

Synlig pådriver

Vi vil fortsette å se på muligheter for å forbedre rammer og rutiner for god konkurranse ved offentlige anbud. Vi vil være aktive i debatten om markeder der verken regulering eller konkurranse er tilfredsstillende. Vi vil følge nøye med på om endringer som gjennomføres vil ha ønsket effekt, blant annet etter våre tydelige signaler i pensjonsmarkedet og bokmarkedet, og i dagligvare- og digitale markeder. I drosjemarkedet vil vi følge nøye med på om den endrede reguleringen som trådte i kraft i november 2020 har effekter i markedet som er i henhold til intensjonene. Effektene av vårt arbeid blir større ved god synlighet. Konkurransetilsynet har blitt mer synlige de siste årene og vi vil fortsette å prioritere å synliggjøre våre aktiviteter og effektene av konkurranse for forbrukere. Det krever at vi tilpasser oss endringer i medielandskapet og treffer forskjellige målgrupper med riktige kommunikasjontiltak.

Digitale markeder

Vi har sammen med våre nordiske kolleger gitt innspill til beslutningstakere i EU som utformer nytt regelverk for store digitale plattformer, og da særlig det nye regelverket som omhandler *the Digital Market Act*. Amazon har kommet til Norden, og både nye og eksisterende digitale plattformer vil spille en større rolle i flere markeder. Samarbeid med forbruker- og sektormyndigheter har vi hatt i mange år. I 2021 vil ulike tilsyn i Norge med ansvar for henholdsvis konkurranse, forbrukervern og personvern, det vil si Konkurransetilsynet, Datatilsynet og Forbrukertilsynet, gjennom et formelt samarbeid koordinere sine aktiviteter innenfor digitale markeder. Et slikt mer aktivt samarbeid med flere andre tilsyn kan gjøre oss bedre i stand til å nå våre felles mål, da utfordringene i digitale markeder handler både om utnyttelse av markedsrett og brudd på personvern- og forbrukervernrettighetene.

Dagligvaremarked

Konkurransesforholdene i dagligvare- og matmarkedene påvirker norske forbrukere i stor grad. Da Stortinget nylig har vedtatt en permanent satsning på dagligvarer i Konkurransetilsynet, vil dette markedet være høyt prioritert også i årene fremover. Dagligvaremeldingen og Stortingets behandling av den gir føringer for tilsynets arbeid framover. I 2021 ble det også opprettet et Dagligvaretilsyn. Vi vil ha god dialog med dem for å sikre at vi utfyller hverandre ved at vi overvåker konkurranseforholdene mens de overvåker forhandlinger mellom kjeder og leverandører. Som med digitale markeder, er det essensielt at tiltak som velges å gjennomføre treffer riktig, og har de ønskede effektene. Tilsynet vil jobbe videre med å fremme konkurranse gjennom faglige anbefalinger og ulike aktiviteter, herunder å identifisere og fremme tiltak for å styrke konkurransen i fremtidens dagligvaremarked. De to etterforsknings sakene som tilsynet har til behandling ved årsskifte, intensivering av oppfølging av tips, påpekning om kommunal regulering, pådriverarbeid i media samt oppfølging av kartlegging av innkjøpsbetingelser forventes å ha både direkte og indirekte effekter i markedet i nærmeste framtid. Per februar 2021 kartlegger tilsynet mulige konkurransebegrensende klausuler fra dagligvarekjeder knyttet til bruk av lokaler.

6. Årsregnskap

6.1 Ledelseskommentarer

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra NFD i instruks for økonomistyring. Regnskapet gir et dekkende bilde av Konkurransetilsynets disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurdering av vesentlige forhold

I 2020 har Konkurransetilsynet disponert tildelinger tilsvarende 121,858 mill. kr. I tildelingen er det inkludert overført beløp fra 2019 på 0,613 mill. kr.

Konkurransetilsynet har hatt en økning på 5,9 utførte årsverk i 2020 fra 2019, dette kommer av ansettelse i 2019 i forbindelse med styrking av håndheving av konkurransen i dagligvaremarkedet. Grunnet covid-19-pandemien har tilsynet hatt betydelig mindre utgifter til reiser og kurs i 2020.

Rapporterte utgifter til drift og investeringer for Konkurransetilsynet summerte seg til 118,84 mill. kr, hvorav utbetalinger til lønn og sosiale utgifter utgjør 92,15 mill. kr.

Konkurransetilsynet vil søke om overføring av ubrukt bevilgning på post 01 i 2020 på 3,119 mill. kr til 2021.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Konkurransetilsynet samt det alminnelige prisreguleringsfondet. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per dags dato, men revisjonsberetningen vil foreligge innen 1. mai 2021.

Konkurransetilsynet forvalter det alminnelige prisreguleringsfondet, et tilskuddsfond som kan benyttes til forskning om konkurranseforhold og pris- og konkurransepolitiske virkemidler. I forvaltningen er tilsynet styrt av retningslinjer for tildeling av midler fra Det alminnelige prisreguleringsfond av 27. mai 2014 fra NFD og forskrift om Det alminnelige prisreguleringsfond. Viser til vedlegg 1 og 2 angående omtale og årsregnskap for dette.

Bergen, 26. februar 2021

Lars Sørsgard
konkurransedirektør

6.2 Prinsippnote

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av desember 2019 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet etter kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*" er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Konkurransetilsynet har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Regnskapstall i bevilgnings- og artskontorrapportering med noter viser regnskapstall rapportert til statsregnskapet. I tillegg viser noten til artskontorrapporteringen Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen bokførte tall fra virksomhetens kontospesifikasjon i kolonnen Spesifisering av bokført avregning med statskassen. Notene viser

forskjellen mellom beløp virksomheten har bokført på eiendels- og gjeldskontoer i virksomhetens kontospesifikasjon (herunder saldo på kunde- og leverandørreskonto) og beløp virksomheten har rapportert som fordringer og gjeld til statsregnskapet og som inngår i mellomværendet med statskassen.

Virksomheten har innrettet bokføringen slik at den følger kravene i bestemmelser om økonomistyring i staten. Dette innebærer at alle opplysninger om transaksjoner og andre regnskapsmessige disposisjoner som er nødvendige for å utarbeide pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 3.3.2, og spesifikasjon av pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 4.4.3, er bokført. Bestemmelsene krever blant annet utarbeiding av kundespesifikasjon og leverandørspesifikasjon. Dette medfører at salgs- og kjøpstransaksjoner bokføres i kontospesifikasjonen på et tidligere tidspunkt enn de rapporteres til statsregnskapet, og innebærer kundefordringer og leverandørgjeld i kontospesifikasjonen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2020

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2020	Merutgift (-) og mindretgift
0911	Driftsutgifter	01	Driftsutgifter	A,B	121 858 000	118 841 515	3 016 485
1633	Nettoordning for mva i staten	01	Driftsutgifter			2 856 716	
<i>Sum utgiftsført</i>					121 858 000	121 698 231	
Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling	Regnskap 2020	Merinntekt og mindreinntekt(-)
3911	Refusjoner og andre inntekter	03	Ymse		0	0	0
3911	Lovbruddsgebyr	86	Ymse		0	0	0
5309	Tilfeldige inntekter - ymse	29	Ymse			129 150	
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift			11 538 251	
<i>Sum inntektsført</i>					0	11 667 401	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet						110 030 830	
Kapitalkontoer							
60046801	Norges Bank KK /innbetalinger					5 568 313	
60046802	Norges Bank KK/utbetalinger					-116 619 247	
715810	Endring i mellomværende med statskassen					1 020 104	
<i>Sum rapportert</i>						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)							
					12.12.2020	31.12.2019	Endring
715810	Mellomværende med statskassen				-2 672 896	-3 693 000	1 020 104

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
091101	613 000	121 245 000	121 858 000

Konkurransetilsynet har i 2020 disponert en samlet tildeling på kr 121,858 mill.

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år						
Kapittel og post	Merutgift(-)/ mindre utgift	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Fullmakt til å overskride bevilgning med overtid, reisetid og timelønn for november 2020	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
091101	3 016 485	3 016 485	102 751	3 119 236	6 062 250	3 119 236

Fullmakt til å overskride bevilgning med overtid, reisetid og timelønn for november 2020

Det vises til omtale i Prop 1 S (2019-2020) Statsbudsjettet 2020, pkt. 8.2.4 samt R-2/2021. Fullmakten er i tilknytning til omlegging av lønnsutbetaling i Direktoratet for forvaltning og økonomistyring.

Fullmakt til å bruke standard refusjoner av lønnsutgifter til overskride utgifter

Refusjoner av lønn på totalt 3,711 mill. kr er nettoført i driftsutgiftene.

Mulig overførbart beløp

Kapittel 0911 post 01 kr 3 119 236

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2020

	Note	2020	2019
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	0
Salgs- og leieinnbetalinger	1	0	119 200
Andre innbetalinger	1	0	47 500
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>		0	166 700
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	92 150 306	88 384 452
Andre utbetalinger til drift	3	24 149 849	31 251 099
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		116 300 155	119 635 551
Netto rapporterte driftsutgifter		116 300 155	119 468 851
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	11
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		0	11
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	2 536 084	3 250 091
Utbetaling til kjøp av aksjer	5,8B	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	5 276	1 884
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		2 541 360	3 251 975
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		2 541 360	3 251 964
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	0	467 299 891
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	467 299 891
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	0	0
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		0	0
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Grupplivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		129 150	126 050
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		11 538 251	11 039 105
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		2 856 716	3 998 957
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		-8 810 684	-7 166 197
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		110 030 830	-351 745 274

Oversikt over mellomværende med statskassen

Eiendeler og gjeld	2020	2019
Fordringer	617 181	160 927
Kontanter	0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank	0	0
Skyldig skattetrekk og andre trekk	-3 168 905	-3 569 770
Skyldige offentlige avgifter	-121 172	-286 311
Annen gjeld	0	2 154
Sum mellomværende med statskassen	8	-2 672 896

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2020	31.12.2019
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>		
Eksterne refusjonsinntekter	0	115 200
Diverse tilfeldige inntekter	0	4 000
Sum salgs- og leieinnbetalinger	0	119 200
<i>Andre innbetalinger</i>		
Salg av utrangert materiell, avgiftsfritt	0	47 500
Sum andre innbetalinger	0	47 500
Sum innbetalinger fra drift	0	166 700

Grunnet covid-19 pandemien ble tilsynets årlige Konkurranserettskonferanse avlyst, det er derfor ingen inntekter knyttet til denne i 2020.

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2020	31.12.2019
Lønn	75 311 516	71 804 005
Arbeidsgiveravgift	11 538 251	11 039 105
Pensjonsutgifter	8 821 557	8 370 096
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-3 711 152	-3 595 638
Andre ytelser	190 134	766 884
Sum utbetalinger til lønn	92 150 306	88 384 452
Antall utførte årsverk:	96,78	90,85

I 2019 fikk Konkurransetilsynet ekstra bevilgning fra departementet i forbindelse med satsing på dagligvare. Dette resulterte i ansettelser i løpet 2019 som i 2020 har helårvirkning på lønnskostnader og utførte årsverk. Pensjoner kostnadsføres i resultatregnskapet basert på faktisk påløpt premie for regnskapsåret. Premiesats for 2020 er 12 prosent. Premiesatsen for 2019 var 12 prosent.

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2020	31.12.2019
Husleie	12 464 936	12 266 446
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	50 802	227 022
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	2 105 897	3 856 437
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	123 729	111 801
Mindre utstyersanskaffelser	68 198	228 332
Leie av maskiner, inventar og lignende	3 870 536	3 114 985
Kjøp av konsulenttenester	1 992 033	2 106 245
Kjøp av andre fremmede tenester	565 398	1 269 386
Reiser og diett	677 165	3 531 052
Øvrige driftsutgifter	2 231 155	4 539 395
Sum andre utbetalinger til drift	24 149 849	31 251 099

Grunnet covid-19 pandemien har tilsynet i 2020 hatt betydelig mindre kostnader knyttet til reiser og kurs. Endring i utgifter til drift av lokaler skyldes at lokalene til tilsynet ble bygget om i 2019.

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2020	31.12.2019
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	0	0
Annen finansinntekt	0	11
Sum innbetaling av finansinntekter	0	11

	31.12.2020	31.12.2019
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>		
Renteutgifter	5 276	1 884
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	5 276	1 884

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2020	31.12.2019
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	255 046	1 043 365
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	2 281 038	2 206 725
Sum utbetaling til investeringer	2 536 084	3 250 091

	31.12.2020	31.12.2019
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	0	0
Sum utbetaling til kjøp av aksjer	0	0

I 2019 investerte tilsynet i nye IT-løsninger til etterforskning.

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2020	31.12.2019
Gebyrer som ikke inngår som driftsinntekt	0	467 299 891
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0	467 299 891

Grunnet klagefrister og pågående klage- og rettsaker er det i 2020 ingen innbetalte overtredelsesgebyrer. Størrelsen på regnskapsførte gebyrer vil variere vesentlig fra år til år iht. til antall saker og sakenes egenart.

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2020	31.12.2019
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	0	0

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2020	31.12.2020	
	Spesifisering av <u>bokført</u> avregning med	Spesifisering av <u>rapportert</u> mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
Obligasjoner	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer		0	0
Andre fordringer	617 181	617 181	0
Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
<i>Sum</i>	617 181	617 181	0
Langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-123 125	0	-123 125
Skyldig skattetrekk	-3 168 905	-3 168 905	0
Skyldige offentlige avgifter	-122 201	-121 172	-1 029
Annen kortsiktig gjeld	0	0	0
<i>Sum</i>	-3 414 231	-3 290 077	-124 154
Sum	-2 797 050	-2 672 896	-124 154

Vedlegg 1 - Det alminnelige prisreguleringsfondet - Årsregnskap

1 Ledelseskommentar

Det alminnelige prisreguleringsfondet ble opprettet i 1941 med sikte på å få til disposisjon av prisutjevningmidler som ikke var knyttet til bestemte bransjer, men som kunne brukes til prisnedskrivning eller for å hindre prisstigning der det ikke var praktisk å gjennomføre spesielle utjevningsordninger. Fondet var hjemlet i daværende prislovens § 25 og vedtektene er gitt ved kgl. res. av 22. desember 1950. Prislovens § 25 ble endret i 1991 ved at det bla. ble gitt anledning til å bruke midler av fondet til andre formål enn prisreguleringstiltak. Konkurransetilsynet har siden 1999 vært fondets sekretariat og regnskapsfører. Ved overtakelse hadde fondet pr 31. desember en kontantbeholdning på 21,8 mill. kr. og renteinntekter på 1,3 mill kr. Nærings- og fiskeridepartementet vedtok i 2014 nye retningslinjer for fondet. Det er vedtatt at fondet på sikt skal avvikles, og fondet ble omgjort til tilskuddsfond. Det følger av retningslinje at midlene kan benyttes til å gi tilskudd til forskning om konkurranseforhold og pris- og konkurransepolitiske virkemidler. Fondet er regulert av nevnte retningslinje, Økonomiregelverkets bestemmelser kap. 3 og 6 og forskrift nr. 4316 av 24. januar 1992 om det alminnelige prisreguleringsfond.

Tildeling av forskningsmidler styrker den konkurransefaglige forskningen, og tilrettelegger for kunnskapsdeling mellom tilsynet og academia. Gjennom 2020 høstet vi resultater fra prosjekter som ble tildelt midler i tidligere år. Det er et krav for tildeling at forskningsresultater synliggjøres, og noen av midlene tildeles for organisering av åpne seminarer. Tilsynet gjennomfører i tillegg egne tiltak for økt synliggjøring av forskningsresultatene, bla. ved publisering på nettsider og henvisning i kronikker.

I februar 2020 ble det tildelt 3,5 mill kr til forskningsprosjekter i 2020-2021. Det pågår bla. prosjekter om prisforhandlinger og prisdiskriminering, markedskonsentrasjon og lønnsomhet, samt om skyldkravet i konkurranseretten. Utbetalte midler i 2020 er på 3,4 mill kr Ved utgangen av 2020 er beholdningen 3,9 mill kr, hvorav den største delen er tildelt til pågående prosjekter. Grunnet covid-19 har det i 2020 oppstått forsinkelser i mange prosjekter. Samtlige prosjekter har etter en konkret helhetsvurdering fått innvilget fristutsettelse. Dermed vil utbetaling til prosjekter fortsette etter 2021, som i utgangspunktet var det siste året tildelinger skulle dekke prosjekter for. Pågående og avsluttede prosjekter er nærmere omtalt i vedlegg, samt Konkurransetilsynets årsrapport del 3.

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten og krav fra NFD i retningslinjen for fondet. Jeg mener regnskapet gir et dekkende bilde av de disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld som fondet har. Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for det alminnelige prisreguleringsfondet. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per dags dato, men revisjonsberetningen, som også vil gjelde regnskapet for Konkurransetilsynet, antas å foreligge innen mai 2020. Beretningen er ikke offentlig fram til Stortinget har mottatt Dokument 1 fra Riksrevisjonen, men vil bli publisert på Konkurransetilsynet sine nettsider så snart dokumentet er offentlig.

Bergen, den 26. februar 2021

Lars Sørsgard
konkurransedirektør

2 Oppstilling av bevilgningsrapportering med noter

Prinsippnote for bevilgningsrapportering

Årsregnskap for det alminnelige prisreguleringsfondet er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.6 og Finansdepartementets rundskriv R-115 av desember 2019.

Det alminnelige prisreguleringsfondet ble opprettet ved avsetning av avgifter som følge av prisregulering. Fondet er gruppert til å være et B2.3 fond, et fond med midler som ikke kan regnes som aktiva i kapitalregnskapet, men som statlige myndigheter har rett til å disponere. Det alminnelige prisreguleringsfondet er en formuesmasse (kapital) som regnskapsmessig er adskilt fra statens øvrige midler, og der anvendelsen er bundet til et nærmere fastsatt formål med varighet utover ett budsjettår. Fond har en forenklet rapportering til statsregnskapet. Betalingsformidling skal skje gjennom statens konsernkontoordning og likvidene skal oppbevares på oppgjørskonto i Norges Bank. Beholdninger på oppgjørskonti overføres til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Øvre del av oppstillingen viser hva som er rapportert i likvidrapporten til statsregnskapet. Likvidrapporten viser fondets saldo og endringer i perioden på fondets oppgjørskonto i Norges Bank. Alle finansielle eiendeler og forpliktelser som fondet er oppført med i statens kapitalregnskap, vises i oppstillingens nedre del.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2020

Beholdninger rapportert i likvidrapport	Note	Regnskap 2020
Inngående saldo på oppgjørskonto i Norges Bank		7 389 313
Endringer i perioden		-3 440 095
<i>Sum utgående saldo oppgjørskonto i Norges Bank</i>		3 949 218

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet 31.12.20

Konto	Tekst	Note	2020	2019	Endring
811502	Beholdninger på konto(er) i Norges Bank		3 949 218	7 389 313	-3 440 095

*Note A utarbeides ikke for det alminnelige prisreguleringsfondet på bakgrunn av at det er ikke blir gitt tildeling over statsbudsjettet til fondet. Det er kun årlige renteinntekter som blir bokført som inntekter til fondet.

3 Oppstilling av fondsregnskap med noter

Prinsippnote til årsregnskapet

Det alminnelige prisreguleringsfondet har regnskapsførrnummer 811502 og oppgjørskonto 0677 6014 3695 i Norges Bank. Fondsregnskapet tilsvarer oppstillingen av virksomhetsregnskapet i årsregnskapet for statlige virksomheter. Fondsregnskapet er utarbeidet etter kontantprinsippet. Det innebærer at inntektene (overføringer til fondet) vises i oppstillingen av resultatet når de er innbetalt. Utgifter (overføringer fra fondet) vises i oppstillingen av resultatet når de er utbetalt.

Resultatoppstillingen inneholder alle overføringer til og fra fondet i regnskapsåret. Periodens resultat er forskjellen mellom overføring til fondet og overføring fra fondet og resultatet viser netto endringer i fondskapitalen. Resultatet er overført til opptjent fondskapital i balanseoppstillingen.

Kapitalinnskudd eller tilbakebetaling av kapitalinnskudd i fondet blir ikke vist i resultatoppstillingen, men blir ført direkte i balansen mot innskutt fondskapital.

Oppstilling av resultat for PF 2020	Note	2020	2019
<i>Overføringer til fondet</i>			
Overføringer fra andre statlige regnskap	1	37 963	94 797
Sum overføringer til fondet		37 963	94 797
<i>Overføringer fra fondet</i>			
Overføringer til andre statlige regnskap	2	3 478 058	5 104 646
Sum overføringer fra fondet		3 478 058	5 104 646
Resultat for perioden		-3 440 095	-5 009 849
Disponering			
Overføring av resultat for perioden til opptjent fondskapital		-3 440 095	-5 009 849

Oppstilling av balanse for PF 2020	Note	2020	2019
<i>Eiendeler</i>			
Oppgjørskonto i Norges Bank		3 949 218	7 389 313
Sum eiendeler		3 949 218	7 389 313
<i>Fondskapital og gjeld</i>			
Innskudd fondskapital	3	21 800 000	21 800 000
Opptjent fondskapital	3	-17 850 782	-14 410 684
Sum fondskapital og gjeld		3 949 218	7 389 313

Note 1

Fondets inntekter består av renteavkastning på beholdningen i Norges Bank. Dette er vist i linjen overføringer fra andre statlige regnskap med kr 37 963.

Note 2

Det er gjort utbetalinger til prosjekter hos følgende tilskuddsmottakere i 2020:

Mottaker	Beløp
Norwegian Research Centre AS	948 396
Samfunns- og Næringslivsforskning AS	941 750
Universitetet i Bergen	302 537
Handelshøyskolen BI	348 250
Menon Economics AS	937 125
Sum tilskuddsutbetaling 2020	3 478 058

Note 3

Ved overtakelse som sekretariat for fondet i 1999 hadde fondet pr 31.12 en kontantbeholdning på kr 21,8 mill. Renteinntektene var på kr 1,3 mill. Opptjent fondskapital er renteavkastning og utbetalinger i perioden fra overtakelse av fondet. Ved utbetalinger fra fondet kan det benyttes både renter og innskutt kapital.

Vedlegg 2 - Det alminnelige prisreguleringsfondet - Rapportering på prosjekter

Konkurransetilsynet har siden 2014 utlyst forskningsmidler hver høst, der siste utlysning ble gjennomført høsten 2019. I det følgende gis en overordnet oversikt over prosjektporteføljen med aktivitet i 2020. Fullstendig oversikt over tildelinger og prosjektrapporter er tilgjengelig på kt.no.⁹

Pågående prosjekter

SNF v/ Ronny Gjendemsjø (Universitetet i Bergen, juridisk fakultet) og Malin Arve (Norges Handelshøyskole) – Between predation and bid rigging: Competition issues in procurement markets

Prosjektet ble ved vedtak V2019-3 tildelt 550.000 kr for 2019 og 850.000 kr for 2020, totalt 1.400.000 kr. I prosjektet analyseres unormalt lave bud samt anbudssamarbeid i offentlige og private innkjøpmarkeder. Arbeidet kombinerer økonomisk og juridisk teori samt økonometrisk analyse. Grunnet covid-19 har prosjektet fått fristutsettelse for siste artikkel, til februar 2021, og workshop avholdes innen juni 2021, jf. vedtak V2020-33.

SNF v/ Erling Hjelmeng (Universitetet i Oslo) og Tina Søreide (Norges Handelshøyskole): Skyldkravet i konkurranseretten og alternative håndhevelsesformer

Prosjektet ble ved vedtak 2019-4 tildelt 718.500 kr for 2019 og 718.500 kr for 2020, totalt 1.437.000 kr. Prosjektet omhandler prinsipper for foretaksansvar i konkurransesaker, med betydning også for annen økonomisk kriminalitet. Prosjektets hovedarbeider er i slutfasen, men grunnet covid-19 er det foretatt enkelte justeringer i prosjektet. Herunder er flere arrangement knyttet til prosjektet utsatt til 30. juni 2021, og en ekstra medforfatter bidrar til prosjektet, jf. vedtak V2020-29.

SNF v/ Hans Jarle Kind: Price discrimination in the input market: efficiency enhancing or anti-competitive?

Prosjektet ble ved vedtak 2019-6 tildelt 600.000 kr for 2019 og 630.000 kr for 2020, totalt 1.230.000 kr. Prosjektet vil studere hvilke faktorer som gir opphav til prisdiskriminering mellom detaljister, og herunder se særlig på betydningen av størrelse. Prosjektet har fått fristutsettelse til mars 2021.

SNF v/ Frode Steen: "Industrial organization of legal and illegal cartels: dynamics in collusion over time and jurisdiction"

Prosjektet ble ved vedtak V2017-5 tildelt 304.000 kr for 2017 og 762.913 kr for 2018. Prosjektet har som mål å øke kunnskapen om dynamikk i ulovlige karteller gjennom å studere lovlige karteller og kartellkontrakter over tid. Prosjektet har levert to artikler. Artikkelen "*Norske karteller: De var mange og de var fremdeles lovlige så sent som i 1992*" av Frode Steen, Ari Hyytinen og Otto Toivanen ble publisert i Samfunnsøkonomien 1/2020. Artikkelen "*Norwegian Cartel Law, policy, registration and practice under the Price and Competition Act 1954-1933*" av Frode Steen og Eirik Østerud ble publisert i Oslo Law Review 02/2020 (volum 7). Foreløpige resultater fra prosjektet er presentert i digitalt seminar i tilsynet våren 2020. I prosjektet pågår arbeid med ytterligere en artikkel om kartellkontraktenes dynamikk, med fokus på hvordan store etterspørselssjokk påvirker valg av kontrakt. Covid-19 har ført til ytterligere forsinkelser i prosjektet i 2020 og prosjektet har ved vedtak V2021 -3 fått ytterligere fristutsettelse til 30. juni 2021.

⁹ <https://konkurransetilsynet.no/forskning/forskningsmidler/>

Uni Rokkansenteret v/Tommy Staahl Gabrielsen: The law and economics of exclusion

Uni Rokkansenteret ble ved vedtak V2015-35 tildelt 1.266.000 kr for 2017. Prosjektet omfatter fire tema/delprosjekt: "Exclusivity and investment", "naked exclusion", "category management and exclusion" og "case law and exclusion". Prosjektet har resultert i artiklene "Exclusionary contracts and investment" av Greg Shaffer og Simen A. Ulsaker og "Exclusive Contracts with Cournot Competition" av Bjørn Olav Johansen og Greg Shaffer. Prosjektet har grunnet covid-19 fått ytterligere fristutsettelse til 30. juni 2021.

Uni- Rokkansenteret v/ Tommy Staahl Gabrielsen: Ikke-pris effekter av fusjoner – implikasjoner for fusjonskontrollen

Uni-Rokkansenteret ble ved vedtak V2018-1 tildelt 431.000 kr 2018 og 888.000 kr 2019, totalt 1.319.000 kr. Prosjektet analyserer ulike problemstillinger gitt at enkelte parametere for konkurransen mellom kjedebutikker bestemmes nasjonalt, mens andre konkurranseparametere (servicenivå eller kvalitet) bestemmes lokalt av den enkelte butikk, eventuelt der beslutninger langs ulike konkurransedimensjoner foretas på ulike nivå i en kjede. Prosjektet vil blant annet ta for seg betydning for prispressanalyser og effektive avhjelpende tiltak. Resultater fra prosjektet ble presentert i digitalt seminar i tilsynet høsten 2020. Grunnet covid-19 har prosjektet fått ytterligere fristutsettelse til 30. juni 2021.

SNF v/ Øivind Anti Nilsen: Competition and risk-taking: Disentangling bank and borrower behaviour

Prosjektet fikk ved vedtak V2018-2 tildelt 220.000 kr i 2018 og 420.000 kr i 2019, totalt 640.000 kr. Prosjektets mål er å estimere hvordan grad av intensitet i konkurransen påvirker banker og låntakeres risikotaking, og dermed den overordnede risiko for bankene. Prosjektet benytter et datasett for norske bedrifters lån fra 1997 til 2017. Prosjektet har levert en masteroppgave som er utgitt som rapport ved SNF: "The Effect of Credit Portfolio Diversification and Ownership on Banks' Risk Exposure" av Mathilde Ragnhildstveit og Caroline Silver." Prosjektet har fått fristutsettelse til mars 2021.

Norges Handelshøyskole: Den 48. årlige konferansen European Association for Research in Industrial Economics ("EARIE") i 2021

Norges Handelshøyskole ble ved vedtak V2020-2 tildelt 300.000 kroner til EARIE 2021 i Bergen. Den årlige EARIE –konferansen samler deltakere internasjonalt fra forskning, næringsliv og forvaltning, og presenterer forskning innen næringsøkonomi (Industrial Organization). Konferansen skulle etter opprinnelig plan avholdes i Bergen 27. – 29. august 2021 i samarbeid mellom Norges Handelshøyskole og Universitetet i Bergen. Grunnet covid-19 er det i 2021 besluttet at konferansen må planlegges avholdt digitalt.

Bergen Center for Competition Law and Economics ("BECCLE"): Seminarer, BECCLE konferansen, masterstipender

BECCLE ble ved vedtak V2020-3 tildelt 470.000 kroner for 2020. Midlene skal benyttes til gjennomføring av åpne seminarer i konkurranserett og konkurranseøkonomi (80.000 kroner), BECCLE konferansen 2020 i konkurranseøkonomi- og konkurranserett (225.000 kroner), samt til masterstipender i konkurranserett og konkurranseøkonomi (170.000 kroner). BECCLE har benyttet rammen for studentstipender i 2020, men grunnet covid-19 er det ikke avholdt seminarer i 2020, og BECCLE konferansen ble kansellert. BECCLE har ved vedtak V2020-22 fått overført midler til 2021, og det arbeides med å finne frem til en løsning for digital gjennomføring av BECCLE konferansen.

Handelshøyskolen BI: Prissamarbeid, prisforhandlinger og prisdiskriminering

BI ble ved vedtak V2020-4 tildelt 696.000 kroner for 2020 og 603.500 kroner for 2021, totalt 1.300.000 kroner til gjennomføring av prosjektet "Prissamarbeid, prisforhandlinger og prisdiskriminering". Prosjektet vil levere to akademiske artikler. Grunnet covid-19 har prosjektet måtte utsette planlagt eksperiment. Prosjektet har ved vedtak V2021-2 fått fristutsettelse til 31. mars 2022.

Menon Economics: Utvikling i markedskonsentrasjon og marginer i Norge

Menon Economics ble ved vedtak V2020-5 tildelt 1.249.500 kroner til prosjektet. Prosjektet omhandler flere spørsmål knyttet til utvikling i næringskonsentrasjon, og sammenheng med utvikling av lønnsomhet. Prosjektet vil resultere i to forskningsartikler. Menon Economics presenterte foreløpige resultater i digitalt seminar i tilsynet desember 2020. Analyser fra prosjektet ble også presentert i OECD 23. februar 2021, se <https://www.oecd.org/daf/competition/workshop-on-methodologies-to-measure-market-competition.htm>. Prosjektet har ved vedtak V2021-1 fått fristutsettelse til 30. april 2021.

Avsluttede prosjekt i 2020

SNF v/ Hans Jarle Kind: Competition and co-operation in mobile telecom markets

Prosjektet ble ved vedtak V2018-3 tildelt 355.000 kr i 2018 og 577.000 kr i 2019, totalt 932.000 kr. Prosjektet omhandler samarbeidsavtaler for deling av infrastrukturressurser i telekommarkedet. I prosjektet analyseres det hvordan infrastruktur som en delt ressurs påvirker konkurranse, investeringer og incentiver for nettverkstilbydere til å fusjonere eller inngå samarbeidsavtaler. Det er i forbindelse med prosjektet avholdt en konferanse. Prosjektet har levert to akademiske artikler, som er tilgjengelig på kt.no.

- Arve, M., Ø. Foros og H.J. Kind (2020): «Access-price structure and entrants' build-or-buy incentives in mobile markets», utgitt som SNF arbeidsnotat 05/20.
- Foros, Ø, B. Hansen. og T. Verge (2020): «Product quality investment co-operation and sharing among downstream rivals: An application to mobile telecommunications», utgitt som SNF arbeidsnotat 05/20.

Nye prosjekt i 2021

Tore Lunde: Gjelder det et skjerpet beviskrav for utmålingsmomenter som inngår i fastsettelsen av administrative reaksjoner? Jf. Høyesteretts dom i Rt-2012-1556 (Brosaken) avsnittene 35 og 60

Prosjektet fikk ved vedtak V2020-1 tildelt 240.000 kroner for 2021 til prosjektet, som vil levere en juridisk fagartikkel egnet for publisering i anerkjent tidsskrift.

Zander Kaaes gate 7
5015 Bergen
T: +47 55 59 75 00

Konkurransetilsynet.no